28.Dr.ČERMELJ Lavo
Dvorakova 6/II
L J U B L J

Poštarina p[laćena] Mod. VI. Broj 29. U Zagrebu, 27. jula 1934. Pojedini broj stoji 1.50 dinara

Medulin je po mentalitetu ostao i danas u stanju, u kakvom je bio u vrijeme dok su igrali uspješnu igru razni Laginje i Kirci.
»Corriere Istriano« 20 jula 1934

ISTRA

I baš zato bi trebalo restaurirati venecijansku ložu jedini znak talijanstva i na tu ložu postaviti lijepi liktorski snop.
»Corriere Istriano« 20 jula 1934

GLASILO SAVEZA JUGOSLOVENSKIH EMIGRANATA IZ JULIJSKE KRAJINE

OD TESINA DO JULIJSKE KRAJINE

Švicarska nema neke svoje narodnosti. Švicari su Nijemci, Francuzi ili Talijani. Tamo su ta tri jezika ravnopravna i nacionalno pitanje nije nikada postojalo u onim oblicima, u kojima se javlja na drugim stranama. Država uredjena na demokratskim načelima mogla je da uredi i jezikovno pitanje na način da s nikoje strane ne bude prigovora. Zato i nema u Švicarskoj nikakovih pravih iredentističkih pokreta. Zadovoljni su i Francuzi i Nijemci i Talijani. Kazali smo i Talijani. Oni su zadovoljni i danas ih ima vrlo malo, koji bi htjeli da Tesinski kanton (Ticino) bude u talijanskim granicama. Pogotovo otkako u Italiji vlada fašizam...

Ima ih ipak mali broj (a to su većinom oni, koji su iz bilo kojeg razloga pristupili fašizmu) koji su u posljednjih nekoliko godina počeli da se bave propagiranjem iredentističke ideje, i težnje da se Tesinski kanton otkine od Švicarske i pripoji Italiji. Taj pokret vodjen od fašista, poduprt je iz Rima. Već je do sada u svicarskoj talijanskoj štampi, koja ne simpatiše s tom idejom nego stoji na antifašističkoj liniji, bilo više puta govora o tom pokretu. I incidenata je bilo. Šad nedavno (2 maja 1933) štampano je u listu »Il Telegrafo«, koji izlazi na Korzici, jedno pismo iz Belinzone u Tesinu, a to je pismo potpisano sa »Comitato d'Azione Irredentista per la Rezia, il Ticino ed il Valtelese«. Već je po tome očito, da u Tesinu postoji iredentistički pokret. U pismu, koje donosi »Il Telegrafo« kaže se, da Talijani u Tesinu vjeruju u »Majku Italiju« i da tako »iščekivani čas oslobodjenja nije daleko«. Tu se još kaže, da su tesinske planine, koje su sada u posjedu Švicarske, potrebne za sigurnost Italije isto onako kao što je Korzika potrebna Italiji za njezinu veličinu na moru. To pismo štampano u listu »Il Telegrafo« bilo je zapaženo i švicarska štampa, čak i talijanska štampa, koja je protiv iredentizma, pozvala je vlasti, da pripaze na taj pokret, koji treba spriječiti. List »L'Avangardia« piše tim povodom, da tesinski iredentistički direktorij nudi Mussoliniju ključ za invaziju u Švicarsku.

Ovo smo sve spomenuli da bismo konstatovali, da u Tesinskom kantonu postoji fašistički pokret i da Mussolini podržava taj pokret s nadom, da će se bilo kada domoći tog dijela Švicarske, ma da većina tamošnjih Talijana ne želi pod Italiju. I kad se sve to zna onda dobiva tim veće značenje jedan članak, koji je izišao 26 jula u Mussolinijevom listu »Il Popolo d'Italia« pod naslovom »Canton Ticino«. Taj je članak iz pera Benita Mussolinija, ma da nije potpisan. (Opće je poznata i nedemantovana činjenica da Mussolini piše u svom listu kratke članke u kurzivu). I što kaže Mussolini u tom članku?

On kaže najprije, da je osnovni uslov za dobro prijateljstvo izmedju Italije i Švicarske očuvanje talijanstva u tesinskom kantonu. Ako taj kanton počne da gubi svoj talijanski nacionalni karakter i počne da postaje, na primjer, njemački, Italija neće pred tom činjenicom ostati indiferentna. Italija se je tek nedavno oslobodila germanskog klina, koji je dopirao do Ale, tek jedan sat daleko od Verone, a 40 km daleko od Milana. A sad se baš dogadja proces, koji upozorava na novu germansku opasnost. Italija je opazila, da u Tesinskom kantonu Nijemci kupuju veliki broj tamošnjih imanja i naseljuju u sve većem broju taj kraj, koji mora ostati talijanski. Mussolini citira »Biljten Republike i Tesinskog Kantona«, u kojem je štampano, koje su sve terene u posljednje vrijeme kupili Nijemci u tom kantonu. To je dokaz, da Nijemci zauzimaju taj kanton i da tamošnji Talijani ostaju bez zemlje. Talijanski poljodjelci prelaze pod germanske gospodare. Mussolini zaključuje svoj članak ovako:

»Ako se nastavi ovim putem može se predvidjeti kako će stvari završiti. Ali Italija ne će gledati mirnim okom razvoj, koji može da je ugrozi u njezinoj sigurnosti i njezinom životu«.

Taj članak Benita Mussolinija nije izišao samo u »Popolo d'Italia«, nego u svim talijanskim listovima, kako je to običaj uvijek kad Duce nešto napiše makar i nepotpisano. Presbiro naredjuje. I u stranoj štampi bilo je govora o tom Benitovom članku. Pariski »Temps« piše 28 juna, da je taj članak napisao Mussolini. »Temps« govori kako se Italija boji, da će jednoga dana Njemačka doći u Tesin i da će ugrožavati njezinu sigurnost. I mnoga druga interesantna opažanja iznosi taj pariski list. Milanski »Corriere dela sera« poslao je u Tesin svog dopisnika Luigia Barzinija i u broju od 3 juta objavio je taj list članak pod naslovom »Infiltracija Nijemaca u Tesinski kanton«. Barzini uglavnom razradjuje temu, koju je načeo Mussolini i iznosi mnogo novih podataka i detalja o toj infiltraciji, koja zabrinjuje Italiju. On kaže, na primjer, da je od 1920 do 1930 broj Nijemaca iz Njemačke nastanjenih u tesinskom kantonu narasao za 60 posto. Općenito je Njemačko pučanstvo kantona poraslo za 38 posto. U tri godine je u kantonu prodano za 46 milijuna švic. franaka zemlje. Od toga su za 24 milijuna prodana strancima i to za 14,500.000 franaka švicarskim Nijemcima, 7,000.000 franaka Nijemcima iz Njemačke, a tek 2,500.000 franaka Talijanima. Barzini zaključuje svoj zanimivi članak naglašavanjem, da ta pojava zabrinjuje Italiju. »Obrana talijanstva Tesina životna je potreba i moralni imperativ Italije« — zaključuje Barzini.

Osvrnuli smo se opširnije na tu fašističku kampanju s više razloga. Interesantno je sve to i s obzirom na odnose Italije prama Švicarskoj i Njemačkoj. Nas medjutim u čitavoj toj stvari interesuje moralna i »filozofska« strana. Prosto ne vjerujemo, da je za sudbinu talijanstva Tesinskog kantona zabrinuta ona Italija, koja u našoj Julijskoj Krajini provodi baš na terenu asimilacije akciju, koja je daleko teža i sudbonosnija nego »akcija«, koju navodno provode Nijemci u Švicarskoj.

To što se u Švicarskoj dogadja zapravo i nije ni strašno, ni nedozvoljeno, ni forsirano. Bogati Nijemci, koji iz bilo kojeg razloga hoće da svoje kapitale spasavaju plasiranjem u sigurne investicije, digli su svoj novac iz berlinskih banaka i kupili u Švicarskoj imanja. To sigurno nije poduprla njemačka vlada. A ko je pak kriv Talijanima, da ne mogu oni da kupuju ono što se u Tesinu rasprodaje. Ako Mussolini ima čvrste kase neka se natječe u investiranju u Tesinu. (Tako po prilici rezonira i antifašistički talijanski list »Giustizia e Liberta«, koji izlazi u Parizu, a kojemu se patriotizam ipak ne može poreći...)

Ono što pak fašistička Italija provodi u Julijskoj Krajini, ono je tim infamnije u svijetlu Mussolinijeve »filozofije« ne samo da bi jednakim pravom mogla Jugoslavija da upozorava na talijansku opasnost na zapadnim granicama, nego bismo mi mogli da pred čitav svijet iznosimo grozne detalje onog sistema, koji se provodi, da bi se sa zemlje protjerao starosjedilački seljački slavenski elemenat, kako bi zemlja ostala za talijansku kolonizaciju. Da ne govorimo o ničemu drugome spomenut ćemo strašan sistem dražbovanja naših seljačkih imanja, visoke poreze, koji su udešeni baš za upropaštavanje našega sela (o tome je 1924 bilo otvorenog govora čak i u tršćanskom — »Piccolu«!) Spomenut ćemo naseljavanje bivših kombatenata po Istri i Goričkoj. Spomenut ćemo zakon o eksproprijaciji »slabo obradjenih« terena... I na koncu reći ćemo i to, da se sve to izvodi nad jednim narodom siromašnim, nad narodom malih zemljoradnika, seljačkih proletera. A u Tesinu Talijani prodaju imanja Nijemcima, uz punu cijenu, za milijune. Niko se ne zgraža kad u Julijskoj Krajini seljak izgubi na dražbi imanje vrijedno 50.000 lira, zbog duga na porezu u iznosu od 900 lira... A takvih je slučajeva bilo na stotine.

Ima li takva Italija, makar i zbog svojih »životnih potreba«, pravo da se uzrujava zbog Tesina? Kakvim moralom Italija podupire svoj »moralni imperativ«?

Švicarska će superiorno šutjeti na fašističku kampanju, ali kad bi htjela da tu kampanju tuče, mogla bi se poslužiti baš talijanskom praksom u Julijskoj Krajini.

SEDEM RIHEMBERČANOV
PRED SPECIJALNIM TRIBUNALOM

Po devetmesečnem preiskovalnem zaporu so obsojeni Viktor Birsa na 5 let, Pečenko Albin iz Polja 4 leta in pol, Piščanc Jože iz Cvetrož in Križman Andrej iz Bizjakov 3 leta in 3 mesece, Čebron Rihard iz Polja 2 leti, Zgonik Anton iz Cvetrož in Sever Andrej iz Tabora 1 leto

Gorica, 17. julija 1934. (Agis.) — Še pred nedavnim smo poročali, da je obravnava sedmih obtožencev, doma iz Rihemberka preložena na jesensko zasedanje. V zadnji številki našega lista pa smo poročili o sedmih osebah z Goriškega, ki so bile obsojene od 1 do 5 let ječe. Kljub temu, da italijanski listi niso navedli imena obsojencev, so se ta kmalu ugotovila. A niti mislili si nismo da bi bili to lanskega septembra aretirani Rihemberčani. Kot edini dokaz pri tej obsodbi je posebno sodišče poklicalo v Rim pričo Ludvika Vidmarja doma iz Bizjakov pri Rihemberku. Med razpravo, ki se je vršila 9. t. m. od 9 ure zjutraj do 3 popoldne, so bili obtoženci ves čas vklenjeni in so sedeli v železni kletki. Zagovarjal jih je odvetnik, ki so ga domači oz. obtoženci zato najeli, a sodišče ni privolilo, da bi ta vse zagovarjal.

Za to je določilo še enega odvetnika, ki je zagovarjal obtoženca Viktorja Birso, ki je bil največ obsojen in sicer na 5 let. Dalje so dobili: Pečenko Albin iz Polja 4½ leta, Piščanc Jože iz Cvetrož in Križman Andrej iz Bizjakov 3 leta in 3 mesece, Čebron Rihard iz Polja 2 leti, Zgonik Anton iz Cvetrož in Sever Andrej iz Tabora 1 leto.

Obtožnica je navajala, da so obsojenci rovarili proti državi, da so zažigali kresove lansko leto za praznik sv. Cirila in Metoda, da so zažigali možnarje in da so polomili Arnaldovo drevesce. Birsa je bil na poleg sodelovanja obdolžen tudi kot vodja skupine.

POSTAJENAČELNIK V RIHEMBERKU SE JE SAM NAMENOMA OBSTRELIL
ŠE K ZADNJEMU DOGODKU IZ RIHEMBERKA

Gorica, julija 1934. (Agis.) — O dozdevnem atentatu na postajenačelnika v Rihemberku, o katerem smo že poročali, krožijo najrazličnejše govorice. Atentat naj bi bil izvršen ob 11 uri ponoči in ko je postajenačelnik zalival na vrtu, kar se nikomur ne zdi verjetno. Poleg tega pa so dognali, da so bile hlače na mestu, kjer je bil ranjen, ne samo preluknjane, ampak tudi osmojene, iz česar je razvidno, da so bili streli izstrelieni prav od blizu, ali da je bila celo cev naslonjena na obleko. Kljub temu, da je zelo malo verjetnosti, da bi bil kdo napadel postajenačelnika ali na njega strelial, je bil pridržan v zaporu domačin Ličen Ciril z Vrha pri Rihemberku, ki je bil svoječas tudi uslužben na postaji. Splošna sodba na pravi, da se je postajenačelnik sam in namenoma obstrelil, ker je zapadel za veliko vsoto denarja za 65.000 lir ter je hotel na ta način priti do zavarovalnine, kar mu pa prizane tudi uspelo.

PROCES ZBOG ATENTATA NA JEDNOG FAŠISTU
MARKO AMBROŽIĆ I ANTON GLAVIĆ OSUDJENI SVAKI NA 12 GODINA ZATVORA

Pula, jula 1934. — Lanjske godine u januaru dogodila su se na Poreštini dva slučaja, o kojima je pisala i fašistička štampa, a i list »Istra« u broju 6 za 1933. U subotu 28 januara napadnut je bio miliciner Giovanni Destallis, star 26 godina, kad se vraćao uvečer iz službe kući. Neka lica ispalila su na njega nekoliko hitaca iz pušaka, ranili ga i nestali. Pucali su iz lovačkih pušaka. Ljudi su čuli pucanj i priskočili su ranjenom Destalisu u pomoć. Bio je pogodjen na više mjesta. Odveden je u Rovinj u bolnicu. Pisale su novine, da se bori sa smrću, ali je ostao ipak živ.

Drugi se slučaj dogodio 2 februara 1933 dakle nekoliko dana iza prvog. Te večeri pucano je na Vittoria Destalisa, starog 52 godine, koji je također miliciner, kad se vraćao sa sjednice iz fašističke organizacije. Hitci ga nisu pogodili. Povedena je bila istraga i mnogo našeg svijeta bilo je pohapšeno. Atentatu je pridan politički karakter i nekoliko je dana čitava Poreština bila zbog toga pod užasnim terorom.

Ovih dana ti su dogodjaji imali svoj svršetak pred puliskim sudom. Dne 16 o. mj. sudjeni su Marko Ambrožić, star 20 godina i Marko Glavić star 30 godina. Oni doduše nisu dovedeni pred sud, jer ih karabinieri nikada nisu mogli uhapsiti, pošto su poslije dogodjaja nestali bez traga. Osudjeni su u kontumaciji na 12 godina zatvora i poslije toga još na tri godine specijalnog nadzora. Ako ih talijanske policijske vlasti ulove oni će morati izdržati tu kaznu. U procesu se govorilo samo o prvom atentatu na Giovanniia Destalisa, a o drugom pucanju na Vittoria nije se govorilo.

—:-:—

V VRTOJBI JE ARETIRAN PETER NARDIN

Gorica, 20. julija 1934 (Agis). — Dne 3. t. m. je bil Peter Nardin, star 28 let in stanujoč v Vrtojbi, nemudoma poklican na goriško kvesturo zaradi nekega zaslišanja. Hitro na to so ga odpeljali v Trst, od koder se ni več vrnil. Pred dobrim mesecem je bil tudi aretiran in zaprt 10 dni v goriških zaporih. Vzrok prejšnje in sedanje aretacije ni znan.

OSUDA ZBOG POKUŠANOG BIJEGA PREKO GRANICE.

Rijeka, iula 1934. — Ovdašnji sud osudio je Petra Dorića iz Ližnjana, starog 34 godine, na 3 mjeseca zatvora i 2000 lira globe zbog pokušaja da predje jugoslavensku granicu bez putnice.

POSLJEDNJI BROJ »ISTRE« BIO JE ZAPLIJENJEN.

Službeni list savske banovine donosi, da se drž. odvjetništvo na temelju čl. 19 zakona o štampi, a u savezu s čl. 3 zakona o izmjenama i dopunama istog zabranilo raspačavanje i prodavanje tjednika »Istra« od 20 o. mj., koji se tiska u Zagrebu.

HAPŠENJA NAŠIH LJUDI POSLIJE KRVAVOG SUKOBA U VEPRINCU

Vodice, iula 1934. — Otkako se je kod nas svršio rad na cesti i vodovodu naš se je narod počeo raštrkavati i tražiti na sve strane posla, neki su išli u šumu raditi ugljen a mnogi drugi išli su tražiti rad po raznim radniama na cestama i drugim strateiiskim radniama. Nekolicina naših radnika otputila se je na rad u Veprinac, gdje se radi vojnička cesta. Medju ovima nalazili su se i Rupena Ivan (zvan Šimin) Poropat Ivan (zvan Barbarin) i Jurišević Rude brat pok. Ive Juriševića, koiega su fašisti u zatvoru ubili. Ova troiica naših ljudi radili su na toi cesti.

Mogli smo doznati od nekoiih naših ljudi koji su radili ugljen u Veprinačkoj šumi i koji su se u ovo zadnje vrijeme vratili kući, da je 26 iuna nastala velika tučnjava na tom radu izmedju naših radnika i Talijana. Razlog ove tučnjave da je bio taj, što su razni nadglednici naše radnike previše zlostavliali i što su našim radnicima, ako je deset minuta padala kiša, oduzeli polovicu nadnice dočim Talijanima su isplaćivali sve potpunoma i držali ih u poslu. I više puta su nadglednici i talijanski radnici prijetili našim radnicima, da će ih sve poubijati, jer da su oni sada ovdje gospodari, a ne mi koji smo »divlji Hrvati.«

U spomenutoi tučnjavi da su sudielovali i Rupena Ivan, koji ima ženu i dvoje djece, te Poropat Ivan, koji je još neoženjen. Ova spomenuta bila su uhapšena i zatvorena u poliicijskom zatvoru. Ostali spomenuti dvoiica nisu pozvani u zatvor, jer vlasti nisu javile ništa o tome) dok nam nisu javili ovi naši ugljenari. Vlasti nisu još ni danas javile, da su ova dvoiica u zatvoru. Koliko smo mogli doznati od naših ugljenara, nakon tučnjave većim su dijelom naše radnike napsili i strpali u zatvor, a ostali naši, kojima tobože nisu mogli dokazati ništa, bili su svi otpušteni iz posla, dočim niihovi Talijani, koi su sve krivi i koji su baš zatim išli, da izazovu tučnjavu, niie niti jedan uhapšen, a niti otpušten s posla.

Po ovom niihovom postupku svakome je našem čoviekU ovdje jasno, da ovdašnje vlasti nastoie, da nas čim prije i to u svakom pogledu unište i da nas nestane sa ove naše krvliu napoiene rodjene grude.

Od gore spomenute dvoiice naših radnika do danas ne znamo što je s niima i što se s niima u riječkom zatvoru dogadja, i kada će biti izvedeni pred sud. Nastojati ćemo saznati u tančine ovu niihovu osudu i javit ćemo vam. — (ćić)

IZGON SLOVENSKEGA PEVOVODJE IZ IDRIJE

Idrija, julija 1934. (Agis.) — Pred dobrimi dvemi tedni smo poročali, da pri tradicionalni procesiji sv. Ahacija ni bilo več slovenskega petja. To djestvo je med domačini vzbudilo veliko razburjenje. Izvršeno je bilo to na zahtevo oblasti, kar nam najbolj jasno dokazuje nov dogodek, o katerem danes poročamo. Pred nekaj dnevi je namreč dobil znani pevovodja Uršič izgonski nalog, po katerem je moral takoj zapustili Idrijo in oditi v svojo domovinsko občino Kobarid.

ISTARSKE NARODNE NOŠNJE U PULJSKOJ ARENI

U okviru proslava »Istarskog ljeta« priredjena je i izložba naših narodnih nošnja — Mih i roženice kao dokaz talijanstva Istre — Istarski narodni plesovi u puljskoj areni — Pjesma iz Ćićarije atrakcija za strance

Priredba ponovljena u Portoroze za strance

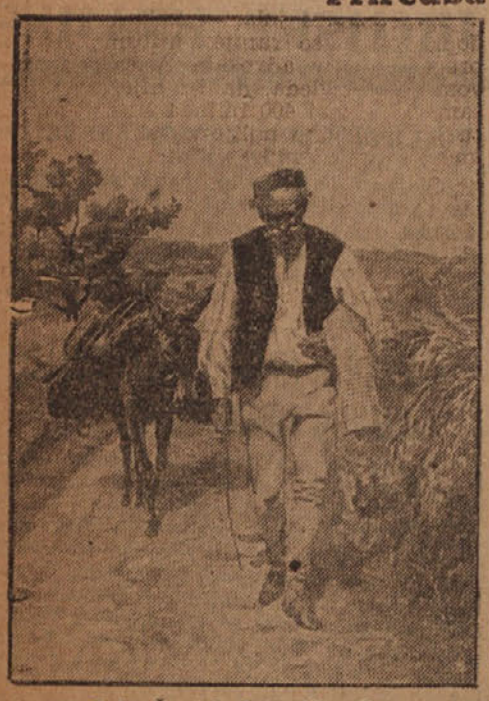

Saša Šantel: Istarski seljak.

Pula, 24 jula 1934. — Zadnji put smo vam javili o izložbi istarskog pejsaža u Puli. U subotu smo imali jednu novu, ali kud i kamo interesantniju priredbu. Sve te priredbe se priredjuju sa ciljem da se u Pulu privuče čim više stranaca. Radi toga je i proglašena »Estate istriana« (Istarsko ljeto) i u okviru te proslave »Istarskoga ljeta« priredjen je u subotu 21 o. mj. skup istarskih narodnih nošnja u puljskoj areni.

Nije prošlo ni desetak dana od izložbe istarskog pejzaža, gdje je onorevole Maracchi (Mrak) govorio protiv »šćavunskom folkloru« za kojeg da su Nijemci imali najviše interesa, a već se otvara jedna ovakova priredba. Po svemu se čini da je Mrak bio protiv takove priredbe, ali je prefekt Cimoroni nastojao da se ona, usprkos Mrakovom nezadovoljstvu, održi. Pada u oči to da Mrak nije [illegible] odbor [illegible] Odbor sačinjavaju cavaliere Nasi, Matteo, sekretar Komiteta za turizam, Moraro, Privileggi i Gorlato

Pet dana prije priredbe donašao je svakog dana »Corriere istriano« duge članke, u kojima je propagirao tu manifestaciju i pozivao gradjanstvo da u čim većem broju dodje toga dana u arenu. Da pobudi čim veći interes opisivao je kako će biti pojedine grupe obučene. Tako je 19 jula javljao da će svi učesnici biti obučeni u tradicionalne narodne nošnje iz pojedinih krajeva. Narodne nošnje, pisao je »Corriere«, bit će potpuno vjerne i originalne u svim detaljima, a mnoge od njih su još u upotrebi. Te nošnje su pravi umjetnički rad. Osim toga, nastavlja »Corriere«, vidjet ćemo i originalne narodne instrumente uz koje seljaci još plešu, žale i pjevaju.

I u subotu se ta priredba održala. Sudjelovala su slijedeća mjesta: Šmarje kod Kopra, Grožnjan, Barban, Piran, Lanišće, Nova vas, Žminj, Šušnjevica, Dekani, Orlec na Cresu, Izola, otok Susak, Podgrad, Nerezine, Vodnjan i jedna grupa iz Padove. Svi su bili u narodnim nošnjama.

Tačno u 8 sati ušla je povorka u arenu. Naprijed je išao jedan fašista iz »Dopolavora« sa zastavom, iza toga općinske zastave mjesta, koja sudjeluju, a iza zastava redom grupe kao što smo ih gore pobrojili.

Svi su se postrojili na pozornici u polukrugu. Cijela grupa je dizanjem ruku odala počast Mussoliniju, a muzika je zasvirala »Giovinezzu«. Iza toga su se ostali povukli, a na pozornici su ostali oni iz Šmarja, sa zastavama »Dopolavora«. Pjevali su bugarštice. Iza njih su Grožnjanci plesali picpolku, a slijedeća tačka bile su roženice iz Barbana. Barbanci, njih 20 na broju, plesali sa balun uz pratnju roženica (»Corriere« piše »rosenizze«) i u modrinama i koretima. Lanišćani su izveli ples uz pratnju mijeha, a tako isto i Cresani. Oni iz Nove vasi su plesali uz svirale, a Podgrajci su zabugarili tri ćićske. Dekanci su plesali uz armoniku, a Žminjci uz svirale i violu. Šušnjevičani su zaigrali svoj ples uz pratnju svojih svirala, a »Sansigoti« su pjevali mornarske pjesme. Vodnjanci su plesali balun, a i ostali su što plesali što pjevali. Priredba je svršila zajedničkim odavanjem počasti Duceu i ponovnim sviranjem »Giovinezze«.

Tako je svršila ta manifestacija. Drugoga dana su sve odvezli u Portoroze, da i tamo pjevaju i plešu pred strancima, kako bi se strance privuklo i u Istru, a naročito u Pulu.

Nevjerojatna nam se čini ta priredba. Jer nisu prošla ni dva mjeseca od plijenidbe narodnih nošnja u okolici Trsta i u Ćićariji, a i sam zastupnik Mrak se pred desetak dana obori o na taj »folclore schiavone«. Tu priredbu možemo da razumimo jedino tako, ako se zamislimo u očajan gospodarski položaj Pule i ostale Istre, i ako imamo na umu da je fašistička vlada poslala prefekta Cimorona u Pulu sa nalogom da bilo kako pomogne Puli, ali bez žrtava sa strane vlade. I prefekt Cimoroni je udario na turizam. To vladu ne košta ništa, a može da donese i koristi.

Ali za turističku propagandu je trebalo naći neku atrakciju i to prirodnu atrakciju zemlje, a ne nešto umjetno i isfabricirano, kao što su bile one fotografije na izložbi istarskog pejzaža. I Cimoroni je pronašao da u Istri postoji još narodna nošnja, narodni plesovi, narodni muzički instrumenti i narodna pjesma. Ne smeta da to nije talijansko. Ta Istra to je za Cimoronija neka egzotična zemlja na granici tamo negdje uz Balkan ili na Balkanu. A jezik tih Istrana je neki posebni »vernacolo«, nešto što ne pripada nikuda — nešto poput nekog abesinskog ili tripolitanskog dialekta. I ta priredba će postati čak i patriotsko djelo, savjetovali su neki Cimoronija. Tako je »Corriere istriano« od 18 o. mj. pisao i ove riječi o toj priredbi:

»Puljsko gradjanstvo je uvijek spremno i dira ga sve ono što tumači njegovo talijanstvo. Tako ni priredba u Areni neće biti običan sastanak i izložba, već će to biti velika demonstracija visoke istarske talijanske svijesti; to će bit novo duhovno rodjenje cjelokuonog istarskog naroda, koji će evokacijom starih običaja i stare pjesme povezati prošlost i sadašnjost čvrstim idealom i vjerom, koji su uvijek isti«. A pišući o sudjelovanju Padovanaca na toj priredbi, piše »da će se time simbolizirati nerazrješiva veza bratstva izmedju starih i novih provincija«.

Time je, po njihovom mišljenju, bila spasena talijanska čast Istre. Ali ako Cimoroni nije vidio pravo značenje te priredbe, to je vidio Pazinac i renegat Mrak koji je odgojen slušajući tu istarsku pjesmu i gledajući te istarske narodne ročnje. I on se pobunio — ali bez uspjeha. Jer »regnicolo« Cimoroni je jači od istarskog Talijana Maracchia, i tako se ta priredba održala.

Ovoga puta se i mi i Mrak nalazimo na istoj liniji jer i mi, isto kao i on, tvrdimo da su sami Talijani dokazali tom priredbom da Istra nije talijanska, i da u njoj nemaju ništa svoga.

DALMATINSKE NARODNE NOŠNJE IZ ZAGORE — ZNAK TALIJANSTVA DALMACIJE. PLES U NARODNIM NOŠNJAMA U ZADRU.

Zadar, jula 1934 — U subotu 14 o. mj. priredili su fašisti ples u počast članova »Dopolavora« koji su došli na izlet u Zadar. Ples je bio u narodnim nošnjama iz svih krajeva Italije. Medjutim je 10 članica (»giovani fasciste«) došlo na ples u zagorskim dalmatinskim narodnim nošnjama. Cijela priredba je bila u znaku propagande za Dalmaciju a te djevojke u zagorskim nošnjama bile su aklamirane kao pretstavnice »neoslobodjene« Dalmacije.

Pišući o toj priredbi i o tim manifestacijama za Dalmaciju, »San Marco« kaže:

»Vlaška narodna nošnja (il costume morlacco) je simbol dalmatinske neoslobodjene zemlje. I ovog puta je ta priredba postigla svoju svrhu. Time je Zadar poslao svoj glas neoslobodjenoj braći, koja sa dalmatinskog krša čeznu za domovinom«.

KRASNE RAZGLEDNICE NARODNIH NOŠ JULIJSKE KRAJINE

Pohvalno delo »Soče-matice« v Ljubljani

Praznička noša slovenske mladenke iz Solkana pri Gorici

V nekak odgovor, skromen sicer, a toliko bolj prepričevalen, na zadnja nasilja fašizma nad narodnimi nošnjami naših krajev so izšle krasne razglednice posnetki nekaterih naših narodnih noš. Iniciativno za to izdajo je dal odsek »Soče-matice«, ki se je osnoval s posebnim namenom, da ohrani in propagira med članstvom in emigranti, da naše narodne noše med nami čisto ne izginejo. Strokovno vodstvo tega dela je bilo poverjeno priznanemu umetniku in rojaku prof. Saši Šantlu. Prvi vidni zunanji uspeh tega krožka je bil nastop nad 30 narodnih noš na javni prireditvi »Soče« pretekli mesec, o čemer smo obširneje že poročali. Med tem pa je prof. Šantel izdelal 10 krasnih akvarelov, ki predstavljajo narodne noše, kot so se in se nosijo po nekaterih naših krajih. Naj jih naštejemo kar po vrsti, kot nam pridejo pod roke:

1. Praznična noša slovenske mladenke iz Solkana pri Gorici.
2. Stara noša slovenske žene iz Temnice pri Komnu.
3. Hrvatska noša iz Pazina.
4. Noša slovenske žene (sedanja) iz Škednja pri Trstu.
5. Zimska noša slovenske mladenke iz Škednja pri Trstu.
6. Pomladna noša slovenske mladenke iz Škednja pri Trstu.
7. Stara noša slovenske žene iz Škednja pri Trstu.
8. Noša hrvatske devojke iz Mun v Istri.
9. Noša hrvatske devojke iz Krnice v Istri.
10. Stara goriška okoličanska noša.

Ne vemo zakaj je zbral g. prof. Šantel ravno teh 10 posameznih vzorcev in jih prelil v barve, a reči moramo, da jim je dal tako pestrost in tako življenje, da je vsaka slika za vsakega posameznika doživetje zase. Tisk je izredno dober. Gledajoč slike se nam zidi, da zremo pred nami resnično ono, kar predstavljajo. Posebno poživljajo vso pestrost posamezni kraji, ki tvorijo ozadje. Lepi motivi kraške, instarske in goriške vasi s značilnimi strehami, s crkvenim stolpom, z značilnimi ogradami, z latniki in morjem v ozadju so nad vse resnično podani.

Hvaležni moramo biti »Soči-matici«, da je založila in s tem omogočila izdajo teh lepih razglednic. Prepričani smo, da bo tej prvi serji kmalu sledila druga. Rojakom pa priporočamo, da z njimi ne le dopisujejo, in jih razširjajo po vsem svetu, ampak da jih hranijo tudi kot dragocen spomin. Brez dvoma je narodna noša eden velikih in največjih dokazov našega narodnega življenja, naše samobitnosti. Zavedati se zato moramo dejanj zločinskega analfabetizma fašistične kulture v današnji Italiji, ki gre za tem, da zabriše vsako sled našega življenja v domovih, iz katerih nas je že tisoče in tisoče izgnal, ostalim pa še grozi s smrtjo. S skromnim delom vseh nas posameznikov lahko zelo mnogo doprinesemo k razbitju in razgaljenju fašističnega nekulturnega nasilnega dela. (Agis).

SPOMENIK KNJIŽEVNIKA DRA. FR. LAMPETA V ČRNEM VRHU ODSTRANJEN

Idrija, julija 1934. (Agis). — **Iz Črnega vrha nam poročajo, da so italijanske oblasti dale tamkaj odstraniti spomenik dr. Franca Lampeta, ki je stal pred črnovrškim župniščem. Dr. Lampe je bil rojen v Črnem vrhu, dolgo vrsto let je urejeval »Dom in Svet« in je tudi pisal, zlasti potopise. Ko so konfinirali črnovrškega župnika, jim je tudi spomenik dr. Lampeta postal odveč. Pokojnikovi sorodniki so spomenik prenesli na pokopališče. Istočasno poročajo tudi, da so v Črnem vrhu odstranili še nek drug spomenik. Vest pa še ni potrjena.**

U RIJEČKO SJEMENIŠTE MOGU SE UPISATI SAMO »NACIONALNO ISPRAVNI« DJEČACI.

Rijeka, iula 1934. — I ove je godine raspisan natječaj za prijem u riječko sjemenište. U natječaju je naglašeno, da se u sjemenište primaju samo »nacionalno ispravni« dječaci, to jest djeca roditelja, koji su vierni Italiji. Interesantno je i to, da se absolventi riječkog malog sjemeništa ne šalju u goričku bogosloviju, gdje bi se mogli »inficirati slavenskim duhom« nego u Veneciju...

Dokumenta

Jedan talijanski historičar o slavenstvu Istre

Ljude istine u Italiji moramo da tražimo samo medju onim Talijanima, koji su danas bez otadžbine ili medju onima, kojih već davno nema medju živima.

Jedan od takvih je poznati talijanski historičar C. Yriante.

U nakladi izdavačke kuće Fratelli Treves izašla je u Milanu 1883 knjiga »Le rive dell'Adriatico e il Montenegro«. Autor te knjige je gore spomenuti historičar.

U toj knjizi najinteresantniji je onaj pasus koji govori o Istri.

Na strani 110. u poglavlju V, stavak 6, on kaže doslovce:

»Ovi Slaveni raznog porijekla sastavljaju, kako rekosmo, dvije trećine cjelokupnog pučanstva Istre; Talijani sačinjavaju ostalu trećinu pučanstva zajedno sa doseljenicima Austrijancima.

U gradićima srednje Istre govore stanovnici jednim i drugim jezikom (hrv. i tal.). Kod stanovnika talij. porijekla na obalama Istre opaža se mržnja do slavenskog jezika, ali i oni razumiju i govore tim jezikom.

Za neke Talijane ili Istrijane (sa nazivom Istrijani mnogo se zavaravalo naš svijet po Istri) ima uporaba talijanskog jezika posebno značenje. I za veliki broj obrazovanih istarskih Slavena uporaba i gajenje njihovog materinskog jezika od osobitog je značenja. Oni su svečano manifestovali za svoju nacijonalnu srodnost i jedinstvo prigodom osnutka sveučilišta u Zagrebu«.

Kamo li sreće i po nas i po Talijane kad bi se danas smjelo ovako pisati i govoriti. Mnogo toga izgledalo bi drukčije, a izmedju našeg i talijanskog naroda nebi vladalo neprijateljstvo i mržnja, već sloga i prijateljstvo. »NAPRED«

---

150 PUŠAKA ZA BALILE U LIBURNIJI

»Combattenti« vrše sakupljanja sa puške. — Na svakoj pušci bit će urezano po jedno ime palog fašiste. — Dječji roditelji moraju da daju priloge.

Rijeka, jula 1934. — Kvarnerska pokrajinska federacija »kombatenata« povela je akciju da se djeci Kvarnerske provincije daruje 150 pušaka. U tu svrhu su poveli javno sakupljanje, kako bi se prisililo i dječje roditelje da dadu prilog za nabavku tih pušaka. Time se hoće simbolički označiti patriotsku vezu izmedju »oceva« i djece na istočnoj granici, i spremnost starih i mladih da brane Italiju i fašizam. Svi dječji roditelji, koji bilo kako ovise o vlastima, kao na pr. trgovci, krčmari, radnici itd. bili su prisiljeni da dadu za te puške.

Puške će se svečano predati djeci koncem ovog mjeseca, kada bude osvećenje balilskog doma (Casa del Ballila) na Rijeci. Na kundaku svake puške bit će urezano po jedno ime palog fašiste ili ardita ali budući da cijela »revolucija« sa D'Annunzievom ekspedicijom zajedno, nije imala 150 »junaka — mučenika« koliko ih treba za sve ove puške to će se urezati i imena palih u ratu, »kako bi djeca imala uviek pred očima svijetle primjere talijanskog i fašističkog junaštva«, kaže fašistička štampa.

PUŠKE V ROKAH OTROK

Gorica, julija 1934. — (Agis). — Naše ustrahovano ljudstvo si danes ne upa ničesar več. Uničili so mu vse, kar je imelo. Njih sedanja naloga je, da drže to ljudstvo stalno v strahu, otroke in mladino pa, da prikrojijo po svoje in jo pripravijo zase. Pogodili so otroka in mu dali v roke ono, kar ga najbolj razvname in uživi v igro. Saj si ni težko predstavljati ga z leseno puško in sabljico ko koraka, ukazuje in uboga. Takrat živi drugje čisto v svojem kraljestvu. To je fašizem pogodil, izrabil zase in zlorabil otrokova najtemelnejša čuvstva. Dal je še skoro nedolžnemu detetu fašistično uniformo, sabljo in majhno karabinko, postavijo ga v vrsto, napreduje, postane oficir in vodi četico tovarišev, jim ukazuje in maršira ponosno kot poveljnik iz vrste. S tem so si otroka navezali nase, ga odtujili od šole in v prvi vrsti od domače vzgoje. Upliv te je danes ponekod popolnoam onemogočen, saj se na državno šolo že davno sploh ne oziramo več. Starši se na otroka ne upajo vplivati in žive v vedni bojazni, da bi jim ne povzročil sitnosti in jih javil svojim voditeljem — fašistom. Tudi vpliv šole je s tem popolnoma odbit. Otrok živi neovirano v podivjanosti in kot takega ga dohiti štirinajsto leto, ko prestopi v višjo fašistično šolo. Vso svojo nežno mladost preživi s tem v igračkanju in v vzgajanju k divjaštvu. Kakšne bodo posledice in kakšen bo vpliv na doraščajoče in odrasle bodo pokazala bodoča leta. Vsekakor bo ta generacija posebej zabeležena v zgodovini in gotovo na negativni strani razvoja. Posebno žalostna bo ta perioda za našo slovensko mladino. Otroci, rojeni v času fašistične strahovlade se danes že marsikje bore s slovenskim jezikom in ga le za silo obvladajo. Vpliv fašistične šole je na najmanjše naše otroke brez dvoma izredno velik in pred tem si ne smemo zapirati oči.

TUDI UMETNIKI MORAJO BITI ČLANI FAŠISTIČNIH SINDAKATOV.

Trst, 10 junija 1934. (Agis) — Italijanski uradni list »Gazzetta Ufficiale« je prinesla ministarski dekret, ki določa, da se morajo vsi pisatelji, pesniki, kiparji, slikarji in umetniki sploh vpisati v fašistične sindakate.

SUKOBI U VRHOVIMA FAŠISTIČKE STRANKE

Za Farinaccijem, Turatijem, Giuntom i Cristinijem pada u nemilost i Arpinati — Zašto je šef fašizma u Bologni isključen iz stranke — Sukob Arpinatija i Staracea — Karijera i slom Arpinatija — Negdašnji anarhista prestavlja danas veliku opasnost za fašizam — Bologna i provincija stoje iza Arpinatija

Kako donašaju dnevni listovi iz fašističke stranke isključen je Leandro Arpinati, bivši podsekretar u ministarstvu unutarnjih poslova i vodja bolonjskog fašizma. Isključenje se motivira ukratko ovako:

»U raznim prilikama Arpinati je zauzimao držanje, koje je u opreci sa direktivama, kojih mora da se drži svaki onaj, koji ima čast biti član fašističke stranke«.

Isključenje Arpinatija iz stranke ne može se usporediti s isključenjem Trockija iz komunističke stranke, ali za Italiju je to ipak dogodjaj velikih razmjera. To isključenje pretstavlja ne samo novinsku senzaciju i ne samo likvidaciju jednog od prvaka fašizma, nego i osjetljiv potres za čitavu fašističku stranku. Leandro Arpinati vrlo je jak provincijski »ras«, možda jači i od Farinaccija, a nesumnjivo jači od Turatija, Giunte i mnogih drugih, koji su likvidirani u posljednjih par godina.

Mussolini je s Farinaccijem, koji je bio generalni sekretar stranke, počeo da obračunava s onima, koji su mu dorasli do ramena. Kad se je taj bivši šef neke provincijske željezničke stanice osilio i počeo da pozira kao državnik, najednom mu se dogodilo da mu se izmaklo tlo pod nogama i on danas u Cremoni izdaje provincijski list »Regime Fascista« i prestavlja tobože neku fašističku intransigenciju i beskompromisnost. Njegov se glas čuje od vremena na vrijeme i sad nedavno je pisao protiv Töplitza i sličnih velikih talijanskih financijera, koji u stvari drže fašizam... Turati je bio takodjer generalni sekretar fašističke stranke. On je svojim uspjelim demagoškim nastupima dobivao sve veći upliv u masama, i jednog je dana bio optužen zbog — homoseksualnosti. Bogzna gdje je danas. Neko je vrijeme bio direktor »Stampe«, a zatim je započet policijski progon protiv njega. On je htio da bježi u inostranstvo, pa je to spriječeno. Kažu da je konfiniran na otoku Rodi ili da je u nekom sanatoriju za nervne bolesti. Svakako njegove karakteristične figure nema više u ilustracijama, a njegovog karakterističnog stila nema u štampanim govorima. Giunta je bio takodjer jedan od najvećih u fašizmu. On je bio osnivač prvih fašja. On je izdržao prve ulične borbe i od advokata bez prakse i rezervnog kapetana naglo je postao podsekretar u pretsjedništvu vlade. Govorilo se za njega, da će zamijeniti Mussolinija, kao što ga je zamjenjivao po položaju u pretsjedništvu vlade. I kad je bio na najvećem vrhuncu (sve je to bila nagrada za zapaljenje »Narodnog Doma« u Trstu), on je najedamput ogoljen, malen, lišen svih onih visokih funkcija poslan u Trst, gdje je danas neke vrsti direktor javnih skladišta tršćanske luke. Mussolini mu je dozvolio da bude još poslanik u parlamentu.

Poznato je kako je prošao general Cristini, šef Specijalnog Tribunala, koji je jednog dana bez riječi formalne zahvalnosti za sve one smrtne osude, koje je podijelio u obrani fašizma, skinut s položaja. Što se dogadja s generalom Balbom takodjer je poznato. On je dobio čak i naslov maršala, ali je poslan u — kolonije, jer je u Rimu nepoćudan. Ovih dana, na godišnjicu svog leta preko Oceana bio je najavio veliki govor u Rimu, ali mu je to u posljednji momenat Mussolini zabranio. — Curzio Malaparte, poznati književnik i ideolog borbenog fašizma, pred pola godine osudjen je na konfinaciju! Službeni filozof fašizma Gentile, koji je dao filozofsku osnovu Mussolinijevoj doktrini; reformirao talijansku školu, nije doduše konfiniran, ali i s njim se dogadjaju stvari, koje pokazuju da Gentile nije više za Mussolinija ono što je ranije bio. A takvih pojava, takvih sukoba ima još mnogo. U fašističkim vrhovima vrije stalno, već godinama jedna borba, koja ima svoje žrtve.

Leandro Arpinati stvarao je fašizam u Bologni i velikoj i opasnoj bolonjskoj provinciji. On je proizišao iz talijanskog predratnog anarhizma. U ratu je doživio preokret i učestvovao je u bojevima sa zanosom. Ali u njemu je ipak ostalo nešto od anarhizma. Taman toliko koliko je bilo potrebno za fašističku borbu. Na jednom terenu, koji je pokazivao u najsudbonosnijim danima sve prije nego li volju da primi fašizam Leandro Arpinati je ognjem i mačem zasadio sjeme fašizma. Bolonja nije ni danas sasvim upokorena, ali on je ipak pred četiri pet godina bio gospodar Bolonje, postao je njezinim načelnikom, postao je bogom Bolonje. U naponu svoje političke snage realizovao je u Bolonji ono čime se sportski fašizam najviše ponosi. Podigao je stadion monumentalnih dimenzija, kojim dominira prva i najveća Mussolinijeva statua. Golema Duceova figura na konju u trku... Odnosi su izmedju Arpinatija i Ducea od tada postali upravo srdačni. U Bologni se je Mussoliniju dogodio doduše malheur: bio je na njega počinjen atentat, ali Arpinatijevi ljudi su masakrom i linčom atentatora reparirali ugled bolonjskog fašizma. Arpinati je bio podignut na najviši policijski položaj u Italiji. Mussolini koji je već desetak godina ministar unutrašnjih poslova uzeo je Arpinatija za svog zamjenika u tom resoru i imenovao ga potsekretarom. Arpinati je nekoliko godina bio stvarni ministar policije. Nisu to bile lake godine. Imao je da se bori s antifašizmom, koji se razmahao, imao je naročito u Julijskoj Krajini mnogo posla. Ali onda su najednom počeli sukobi. Arpinati se je sa svojim krilom sukobio sa generalnim sekretarom fašističke stranke Staraccom i njegovim pristašama.

Nastala su jaka trvenja. Sukob je imao mnogo ličnoga u sebi, ali opažalo se, da je došlo do spora i zbog upliva stranke na policijskom terenu. Sukobila su se dvojica, koji su držali svaki za sebe, da je sigurnost države i fašizma u njegovim rukama. U maju lanjske godine došlo je do eksplozije i to baš povodom jednog novog sukoba, koji je izbio zbog primanja u stranku Maria Missirolija, poznatog publiciste, koji je ranije bio nittijevac, Giolittijevac i socijalista, a sad filozofski tumači fašizam i važi kao stručnjak za izmirenje crkve i države. Starace nije htio da se opasni i intelektualno jaki Missirioli primi u stranku, a Arpinati ga je ipak primio u bolonjski fašjo. U objašnjivanju pred Mussolinijem Arpinati je, navodno, dao ćušku Staraceu. (Mussolini je Emilu Ludwigu tumačio, da on prakticira s ovakvim slučajevima suočenja). Poslije toga Mussolini je stao sasvim na stranu Staracea, a Arpinati je bio žrtvovan. Mussolini je tu operaciju izvršio, ma da je Arpinati za njega mnogo značio. Starace mu je valjda pretstavljao vrijednost bar za stepen višu. Dne 4 maja 1933 agencija Stefani je javila, da je Arpinati skinut s položaja potsekretara zbog razloga »lične naravi«. Naslijedio ga je Guido Buffarini. O novom potsekretaru doneseni su veliki članci, o Arpinatiju ni riječi. Ni njegov list »Resto del Carlino« nije smio ni riječi da donese. Arpinati je bio lišen i svih ostalih časti. Najvidjenija njegova sporedna funkcija bila je pretsjedništvo talijanskog Olimpijskog Komiteta.

Fašisti u Bolognji bili su revoltirani. U Rim je došla demonstrativna kolona od nekoliko stotina automobila s fašistima, koji su htjeli da manifestiraju svoju solidarnost s Arpinatijem. Da u Bologni ne bi došlo do nereda Mussolini je preko noći izmijenio policijski kader u Bologni, ljudima iz Puglie, koja je vjerna Staraceu. Vrativši se u Bolognu Arpinati medjutim nije mirovao. Od maja lanjske godine on je tajno radio medju svojim pristašama i prouzrokovao u bolonjskom fašizmu rascjep, koji se javno ne može manifestovati, ali je vrlo opasan za fašističku stranku. Arpinati je danas šef zapravo svih nezadovoljnika u srednjoj Italiji i pretstavlja snagu, pred kojom Mussolini i Starace ne mogu ostati indiferentni. Isključenjem Arpinatija iz stranke, koje je jučer objavljeno, započinju Mussolini i Starace energičnu akciju protiv Arpinatijeve opozicije. Policijski mogu Arpinatijevci biti svladani, ali to će ujedno biti potpuni slom fašizma u najvažnijem i najopasnijem dijelu Italije.

Prema posljednjim vijestima Arpinati je uhapšen.

—:-:—

PROCES PROTIV PRONEVJERITELJA ADV. ARIĆA

SENZACIONALNI ISHOD PROCESA — ADVOKAT ARIĆ POTPUNOMA RIJEŠEN — KAKO SUDE FAŠISTIČKI SUDOVI SVOJE HIJERARHE PRONEVJERITELJE — VELIKO NEZADOVOLJSTVO S OSUDOM NA RIJECI

Rijeka, 20 jula 1934. Kako smo nedavno javili, otkriveno je na Rijeci veliko pronevjerenje u vezi sa otkupom dionica tvornice torpeda od stranih dioničara. Tom prilikom uhapšen je advokat Diego Arić, opunomoćeni likvidator i posrednik izmedju tvornice torpeda odnosno talijanskih vlasti i bivših dioničara, koji su većim dijelom Madžari. Kod toga posla kako smo ranije javili, utajio je advokat Arić 1 milijun i 400 hiljada lira. Do otkrića toga pronevjerenja ne bi bilo sigurno još dugo došlo, da nisu strani dioničari, koji su bili kod toga oštećeni, diplomatskim putem intervenirali u Rimu. Advokat Arić bio je vrlo omiljen kao fašist i fašističke su vlasti dokazale koliko im je mio kod samog održanja procesa. Ma da je milijunski pronevjeritelj, Diego Arić riješen je svake krivnje.

16 i 17 o. mj. vodio se proces. O čitavoj toj aferi, koja za Rijeku pretstavlja neke vrsti Stavisky aferu, nije riječka, a ni ostala talijanska štampa ni pisnula. Istraga se vodila u tajnosti. Ipak je riječko gradjanstvo pratilo sa najvećim interesom tok cijele afere. Dugo se na Rijeci govorilo i šaputalo u svim i najzabitnijim kutićima samo o tome. Za Rijeku je to bila velika senzacija. Nestrpljivo se očekivalo proces, ali se o procesu ništa nije javljalo. Konačno se taj proces održao, ali tajno bez ikakvog najavljivanja. Dvorana u kojoj se održavao proces je ipak bila gotovo puna publike, kojoj vlasti nisu mogle braniti pristup, jer je to bila najviše takozvana bolja publika, a proces se nije vodio kod zatvorenih vratiju. Pretsjedao je dr. Fanizza, a kao branitelji optuženika Arića nastupili su dr. Tumedei, dr. Ramiro Antonini i riječki poslanik dr. Bačić. Advokat Arić je bio silno potišten i nervozan. Držanje njegovo bilo je vrlo upadljivo. Na samom mu se licu moglo pročitati, da mu savjest nije čista. Na momente je bio toliko rastresen, da se spustio do toga, da je on kao advokat počeo karabinjerima, koji su ga čuvali tumačiti opširno kako je cijela stvar sa njegovom aferom tekla i dokazivao im da nije kriv. Kod preslušavanja branio se Arić time, što je izjavio, da nije vodio knjige o poslovanju. Na tome su u glavnom i njegovi branitelji temeljili obranu. Najživlje su ga uzimali u obranu u svojim govorima advokati dr. Tumedei i dr. Bačić. Dr. Tumedei je izjavio, da je pronašao manjak od samih 50.000.— lira, ali je i za njih našao pokriće. Advokat Arić, kaže Tumedei, je s tih 50.000.— lira plaćao porez i razne takse, koje nije unosio u knjige. Tvrdi, da je njegov štićenik očito nevin i traži, da ga sud riješi. Još ga je vatrenije branio dr. Bačić. I on uzima kao bazu obrane to, što Arić nije vodio knjige o poslovanju, ali se najviše zadržao na tome, da tuženika veliča kao zaslužnog fašistu, te apelira na fašističku savjest sudaca, koja na svaki način treba da riješi advokata Arića. Svoju obranu završio je riječima: »Naš je kolega nevin i tražim, da bude riješen, jer to zahtjeva pravda fašističkog zakona.«

Nakon govora branitelja sud se povukao na vijećanje. Vijećanje je trajalo više nego jedan sat. Nakon vijećanja pretsjednik je proglasio osudu, kojom se advokat Arić — riješava svake krivnje radi pomanjkanja dokaza. Ariću to nije bilo dosta, nego je uložio priziv na apelacioni sud, kojim traži potpunu rehabilitaciju kako bi s njega pala svaka sumnja, da je on vršio ma kakve malverzacije. Jedinstveno je valjda, u povijesti sudstva, a sigurno se to može dogoditi samo u fašističkoj Italiji, državni se tužilac pridružio njegovom prizivu. Odrešujuća osuda zbog pomanjkanja dokaza ne daje, dabogme, nikakvog dokaza o nevinosti.

Kao što je bila za riječko gradjanstvo senzacija vijest o pronevjerenju još je veću senzaciju pobudila odrešujuća osuda. Takovu su osudu dočekali svi sa najvećim negodovanjem. Riječko je gradjanstvo, kao i cjelokupno pošteno gradjanstvo Italije, potpuno izgubilo povjerenje u fašističke sudove. I s punim pravom. Evo, jedan fašista može nesmetano da krade milijune, sud ga rješava krivnje, a kad nadju kod siromašnog i izgladnjelog radnika jednu jugoslovensku cigaretu, biva smjesta osudjen na najmanje 6 mjeseci robije i postupa se s njime kao s najgorim zločincem. Kako vidimo po shvatanju fašističkih sudaca fašiste smiju biti lopovi, mogu krasti i pljačkati po miloj volji, pa da ipak nailaze na zaštitu kod onih, koji bi morali bez milosti ovakove tipove otstranjivati iz društva i primjerno ih kažnjavati. — *(sag)*

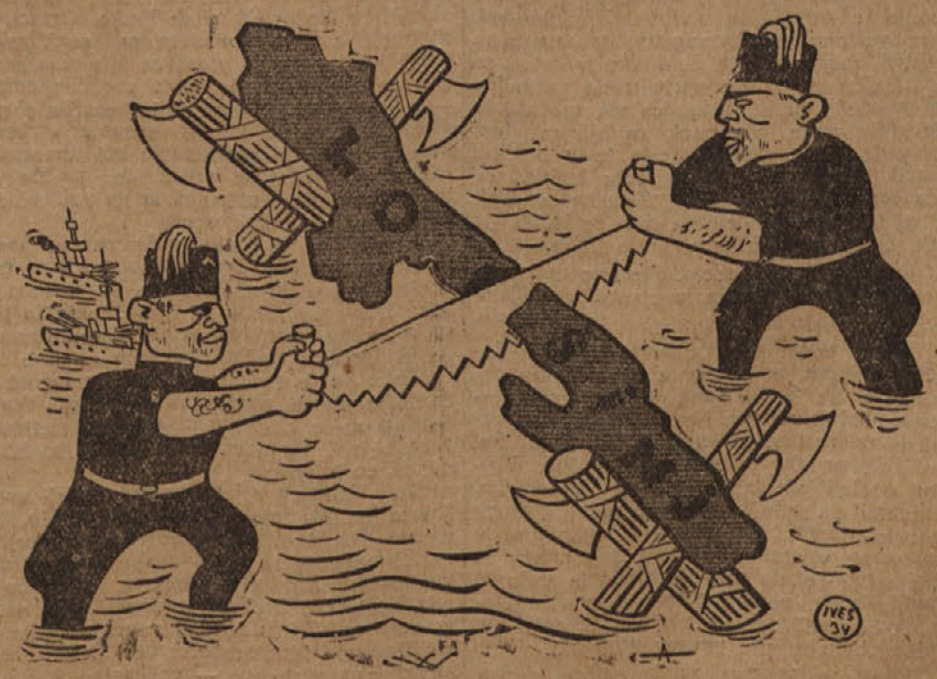

Kada se sprema rat ni presjecanje otoka nije skupa stvar.

POSLIJE PROCESA PROTIV ARIĆA

Rijeka, 24 jula. — Želimo da nadopunimo naše ranije informacije o procesu protiv advokata Arića. U prvom redu izgleda, da tu nije po sredi samo milijun i 400 hiljada lira, nego će tu biti nekoliko milijuna, ali je nemoguće saznati koliko. Teško je to saznati zato, jer po svemu izgleda, da je Arić bio samo figura, a glavni faktor je bila talijanska vlast (država). Ona je preko njega krala milijune stranih akcijonera, a da se stvar prikrize zbacila je čitavu krivnju na jednoga čovjeka, a to je bio Arić. To je mišljenje javnosti riječke, jer nikako nije moguće razumjeti, da je gospodin Arić — iako je bilo očito da je kriv, jer se sva njegova obrana bazirala na tako slabim temeljima — potpunoma riješen svake krivnje. Čudnovao je i samo ponašanje čitavog sudskog aparata kod procesa. Svi branitelji i tužioci (državno tužiošto) izgleda da su imali s neke više strane instrukcije. Izgleda, da su već unapred imali plan stvoren. Branitelji su izgleda bili postavljeni isto sa više strane. (sag).

LIKVIDACIJA NAŠIH GOSPODARSKIH USTANOV V JULIJSKI KRAJINI

Številne zadruge v likvidaciji

Trst, julija 1934. — (Agis). Postopno in sistematično je pričel fašistični režim likvidirati naše gospodarske ustanove. Sprva jih je uničeval na ta način, da jim je postavljaj komisarje, ki so v par letih spravili dobro stoječe in uspevajoče zadruge na rob propada. Ne le, da je bil tem komisarjem povsem tuj način gospodarjenja v takih ustanovah, ampak tudi niso čutili nikake osebne, niti moralne odgovornosti napram ljudstvu, ki je svoje težko in krvavo prisluženo denarje vlagalo z zaupanjem v domače ljudi in domače vodstvo, ki si ga je samo postavilo in so ti komisarji razsipali s denarjem na vse načine. Posebno so bili prizadeti oni zavodi, kjer so se komisarji večkrat menjavali in kjer je vsak komisar odnesel s seboj lep del glavnice. Marsikatera naša zadruga je na ta način izginila. Danes pa je šlo že vse korak naprej. Zadruge in druge ustanove morajo že same napovedovati likvidacijo, ker so vsed razmer postale pasivne.

Tako so danes v likvidaciji med drugimi te-le zadruge: Zadruga v Renčak, Cenralna posijalnica v Gorici, Zadruga v Opatjem selu, v Šempasu, v Trnovem, v Šmihelu, v Dobraljah, v Podgori, Kmetijska zadruga v Vrtojbi itd.

Naval fašističnega izmozgavanja ne prizanaša niti vzajemnim zavarovalnicam za zavarovanje goveje živine in sličnim, na posamezne kraje, omejenim ustanovam. Ne le, da jim nalagajo izredno velika bremena, ampak so vse te stalno na vrsti, ko se »prostovoljne« podpisujejo razna naročanja posojila in večkrat se pri takih prostovoljnih podpisih zahteva od njih neverjetno visoke vsote, ki gredo večkrat tudi v desettisoče. Ko so pri zadnjem »prostovoljnem« posojilu vračali denar, kot je pisalo fašistično časopisje, ker so ga »prostovoljno« preveč nabrali, ni bila niti ena naših zadrug tako srečna, da bi dobila nazaj vsaj en belič. Večina ostalih zadrug, zlasti manjših in kar jih ni še v likvidaciji obstoja danes le formalno in na papirju, ker sploh nimajo več kaj likvidirati. Ves ogromen organiziran aparat za, drug, kateremu se je pred leti divil še svet in zlasti Italijani sami, je danes po zaslugi italijanskega fašizma le še kup razvalin, ki priča o nekdanjih dobrih časih. Ti pa so bili takrat, ko fašizma še ni bilo.

UHAPŠEN NA POVRATKU IZ JUGOSLAVIJE

Trst, jula 1934. — **U Podgori kod Gorice uhapsili su karabinjeri Srečka Klavčiča Josipivog, starog 22 godine. Klavčič je odveden u zatvor u via Sauro. On je bio prešao u Jugoslaviju bez pasoša u potrazi za poslom, ali kada nije mogao tamo da dobije posla onda se vratio svojoj kući, ali je odmah uhapšen. Optužen je radi nelegalnog prelaza granice i radi izbjegavanja vojne dužnosti.**

ZA 300 LIRA: DVIJE KRAVE, JEDNA KOLA, TRI BICIKLA, JEDNA ŠIVAĆA MAŠINA I POKUĆSTVO ZA KUHINJU.

To je sve dobio na dražbi, koja je održana nedavno u Sredipolju, neki Cesare Baldassi iz Tržića za 300 lira. Dražba se vršila na imanju Vjekoslava Butinjona. To smo čitali u jednom izvještaju tršćanskog »Piccola« od 15 jula 1934. Tako izgledaju dražbe, koje se vrše po svim selima Julijske Krajine za malu svotu dužnog poreza. Tako se uništava selo u Julijskoj Krajini

PANDŽE TROGIRSKOG LAVA SV. MARKA

simbol »budućih pobjeda« talijanske mornarice — Zadarski Talijani daruju pandže admiralskom brodu »Zara«

Tršćanski »Il Piccolo« javlja iz Zadra, da su tamošnji federalni fašistički sekretar i sekretar udruženja ratnih dobrovoljaca predali na ratnom brodu »Zara«, koji se nalazi u zadarskoj luci admiralu Cantu-u, koji je zapovjednik prve pomorske eskadre, u ime građana i Talijana Dalmacije jedan odlomak mramornog lava svetog Marka, koji je bio uništen u Trogiru u noći od 3 decembra 1932. Admiral je izrazio svoje zadovolistvo što je uspjelo da se spasi ostatak historijskog spomenika i izrazio želju, da bude pohranjen na ratnom brodu »Zara« u barutani.

Zadar, jula 1934.

Prigodom dolaska ratnih brodova u Zadar, darovali su zadarski fašisti pandže trogirskog lava admiralskom brodu »Zara«. Na brod su otišli sekretari fašija i ratnih dobrovoljaca, piše zadarski »San Marco«,

»da dadu na pohranu impozantnom admiralskom brodu te relikvije — tom brodu koji visoko nosi po morima ime osakaćenoga grada i koji u svojoj škrinji čuva, uz slavnu trikoloru, i jedan sveti dragocjeni spomen — jednu pandžu srušenog trogirskog lava«.

Dalje piše »San Marco«:

»Vješto spasena od balkanskog bijesa ta je slavna pandža čekala da bude uručena odlučnoj ruci Osvetnika. Ako veličina Italije ima da bude na moru, pobjeda će biti na ratnim ladjama, a znakovi pobjede na anteni admiralskog broda. I admiralskom brodu je uručena relikvija jednog simbola, koji je bio pobjednik na moru«.

Nadalje javlja taj listić da pri predaji nije bilo nikakovih govorancija (zbilja čudno i vrijedno poštovanje), već da su sa pandžama predali admiralu jednu pergamenu, na kojoj je pisalo:

»Dok se u Trogiru krilati lavovi Venecije zamjenjuju sa srpskim orlom, ratni dobrovoljci iz Dalmacije i legionari Gabriela d'Annunzia pohranjuju na Kr. brodu »Zara« simbol i zaštitu talijanskih jadranskih sreća — pohranjuju ostatke trogirskog lava, kojeg je barbarsko bjesnilo uništilo u noći 3 decembra 1932 i koje je budna ljubav neoslobodjenih Talijana spasila«.

Admiral je bio ganut i izjavio je da će tu relikviju pohraniti u brodskoj barutani sa najdražim dragocjenostima od kojih se nada pobjedi.

Dalje piše »San Marco«:

»Mnogo plemenitih akata je bilo učinjeno u talijanskim gradovima, ali ovaj današnji je najveći po svome značenju. Malo za tim je brod digao sidro i otplovio prama svojim dalekim ciljevima, noseći sobom relikviju svetoga Marka«. — »Možda je otplovio prama još nevidljivoj slavi« — završava »San Marco«.

Šteta što nisu pod Visom ni na Kobaridu imali pandže lava svetoga Marka!

TALIJANSKA MORNARICA DEMOSTRIRA PROTIV JUGOSLAVIJE

Ratni brodovi ulaze u Zadar uz svirku iredentističkih pjesama

Zadar, 20 jula 1934 — Prošlog četvrtka su došli u Zadar ratni brodovi »Gorizia« i »Fiume« Fašisti su ih dočekali na obali. Kada su se brodovi primakli obali muzika je na palubi intonirala poznatu iredentističku pjesmu »El Si«.

Zadarski fašisti su već unapred organizirali tai dolazak ratnih brodova na takav način da to sve bude manifestacija za »talijansku« Dalmaciju i demonstracija protiv Jugoslavije. Tom prigodom donaša »San Marco« uvodni članak kao pozdrav ratnoj mornarici u kojem kaže:

»Za nas, koji u srcu čuvamo čvrstu nadu, oružani brod je svetohranilište talijanske vjere. Iz junačkih gesta prošlih vjekova doći će junački pohodi budućnosti. Naša pomorska budnica odzvanja — savojskom trikolorom na krmi i liktorskim snopom na provi — brodovi Italije napred«.

U subotu su došle i ostale ratne jedinice, u sve 19 brodova, sa krstašima »Pola«, »Trento«, Bolzano« i »Zara«. I pri dolasku tih brodova ponovile su se slične iredentističke manifestacije.

ITALIJI TREBA OFENZIVNA MORNARICA

Zašto Italija gradi naj veće oklopljene krstaše

Trst, jula. — Još uvijek nije odlučeno, da li će Italija sagraditi nove jedinice svoje ratne mornarice u jakosti od 70.000 tona, naime dva velika krstaša po 35.000 tona, ili će se pak ograničiti povećanje brodova od 22.000 do 25.000 tona. Obzirom na njihovu svrhu i na dosadanju praksu u Sredozemlju vjerojatnija je ova druga hipoteza. Međutim tri velika dnevnika »Giornale d'Italia«, »Lavoro Fascista« i »Corriere della Sera« objavljuju članke, koji su među sobom veoma slični i u kojima zastupaju mišljenje, da treba graditi krstarice velike tonaže.

»Lavoro fascista« smatra, da »iskustvo posljednjega rata dokazuje da nadmoć jedne flote ovisi o snazi njenoga topništva«. »Corriere della Sera« pak navodi, da su veliki krstaši gnijezdo ofenzivne pomorske snage.« Spomenuti dnevnik potanje obrazlaže razloge za brzu gradnju talijanskih ratnih krstaša, prema kojima bi Italija imala doći na konferenciju god. 1935. ne u položaju slabijeg pregovarača, jer bi joj to moglo škoditi u daljnjim raspravama. Iz toga svega proizlazi, da bi Italija, zahvaljujući novim konstrukcijama krstaša imala svojoj ratnoj mornarici dati ofenzivno obilježje kao i mogućnost akcije na najširem bojištu. Do sada je ipak talijanska flota imala posve defenzivni karakter.

NOVE VOJAŠKE NAPRAVE OB MEJI

Postojna, julija 1934. (Agis). — Pred meseci so trasirali pri Hotedršici na italijanski strani zemljišče, kjer naj bi stala nova velika vojašnica. Ta vojašnica bi stala na odprtem in bi bila z naše strani popolnoma vidna. Poleg tega so trasirali sporedno ob meji novo široko cesto.

POGRANIČNE CESTE SU PREUSKE ZA RATNE POTREBE.

Cesta Trst—Rijeka proširuje se za 4 metra.

Rijeka, 24 jula 1934. — Ovih je dana bila izaslana sa strane vojnih vlasti jedna komisija da ispita cestu, koja vodi iz Trsta u Rijeku. Komisija je već obavila svoj posao. Mjernici su već izvršili sve predradnje. Cesta ima da se proširi za četiri metra. Dakle još jedan dokaz miroljubivosti fašističke Italije — prema Jugoslaviji. — (s a g).

JUBILEJ FAŠISTIČKOG POPA

Don Valeriano Monti u Svetičentu slavi 40-godišnjicu kao junak fašizma

Marčana, 20 srpnja 1934. — Naš bivši (i po zlu poznati) kapelan proslavio je u nedjelju u Svetvičentima 40 godišnjicu misnikovanja. Don Valeriano Monti bio je došao pred 40 godina u Marčanu za kapelana i prvi mu je posao bio da ukine naš jezik u crkvi. Naši stari su se tada bili digli i slali su deputacije biskupu Flappu, ali taj biskup je štitio Montija, pa smo mi išli i do Ministarstva za bogoštovlje u Beč tražiti svoje pravo. Svima je poznata ta naša nekadanja borba i pobjeda, jer je Monti bio premješten u Šišan. U Šišanu se isto bavio politikom i pokušavao je da osniva po selima »casse rurali«, kao prkos našim posojilnicama. Iz Šišana je bio premješten za nastavnika talijanske prkos-gimnazije u Pazinu god. 1899. Svuda je razvijao antislavensku akciju, pa je iza dolaska Talijana bio nagrađen kavalierstvom (»Cavaliere della corona d'Italia). Kasnije je bio oduševljeni fašista.

U nedjelju su se na proslavi u Svetvičentu skupili svi okolišni fašisti, a došao je i politički sekretar fašija iz Pule, komandant milicije i ostala službena lica. Proslava se izvrgla u fašističku manifestaciju. Na banketu su govorili mnogi, a najoštrije je napao Slavene tajnik fašija, koji da su pred 40 godina nahuckani od Austrije htjeli omesti talijanski rad don Valeriana. Monti je održao govor u slavu Italije i Ducea i naglasio je, da je Mussolini poslan od Boga da Istru pretvori u najtalijanskiju pokrajinu.

Pula grad prosjaka

U Puli se ipak radi: proširuju se pučke kuhinje za siromahe

Pula, jula 1934. — Ipak je i kod nas jednom krenulo na bolje. Po svemu se čini da će krizu brzo »odnit vranić«. Jer rad je započeo. Proširuje se, naime, pučka kuhinja za siromahe.

Do sada su tri ustanove, i to Uboški dom, sirotište muško i žensko i azil »Regina Elena«, imali zajedničku kuhinju u bivšem samostanu njemačkih Dominikanka, koje su po dolasku Talijana protjerane. Ali kuhinja je postala premalena, jer su se siromasi namnožili, pa je kuratorij tih triju ustanova odredio da proširi i modernizuje tu zajedničku kuhinju. Poslije dugog natezanja napokon je zaključeno da se pristupi poslu i tako će 28 oktobra biti svečano otvorenje te kuhinje.

U kuhinji će se moći kuhati za 250 ljudi(malo za gladnu Pulu), a glavna atrakcija te kuhinje je jedna velika mašina za — palentu, u kojoj će se automatski miješati palenta za 250 siromaha

Mi vam o tome ne bi bili pisali tako opširno da nije naš »Corriere istriano« posvetio toj kuhinji cijeli stupac pod velikim i masnim natpisom »La costruzione di una nuova cucina« i sa pripadajućim podnaslovima »Corriere« hvali prefekta i kaže da je njegova zasluga što će Pula dobiti modernu kuhinju (ali novce daju spomenuta društva, a ne prefekt).

Radi toga, i radi »veličine« toga poduzeća, spojit će se otvaranje te kuhinje sa proslavom »Marcia su Roma«.

Imaju pravo — jer da nije bilo Rome ne bi Pula trebala da gradi pučke kuhinje ni da nabavlja mašine za palentu. Da nije bilo te blažene Rome ne bi se u Puli pisalo preko cijele stranice masnim slovima o neznatnim kuhinjama za 250 osoba, kao da se u najmanju ruku radi o proširenju arsenala ili o porinuću u more cijele divizije drednota.

RIJEČKE ELEGIJE

U Rimu je raspisan konkurs za jednu riječku elegiju. Ko najbolje ispjeva elegiju u kojoj će se slaviti D'Anuncijev pohod na Rijeku dobit će 2.000 lira nagrade. Tri su uvjeta koja mora pjesnik da ispuni:

1) U pjesmi treba pozdraviti i Ducea, koji je sjedinio Rijeku Italiji; — 2) Primaju se pjesme samo onih, koji su uredno upisani u Sindikat i koji redovno plaćaju članarinu; — 3) Pjesma mora da stigne do 15 avgusta Nacionalnom fašističkom sindikatu auktora i pisaca u Rimu.

U žiriu za ocjenu je i akademik — futurista F. T. Marinetti. Elegija koja odnese pobjedu čitat će se 1 septembra u riječkom kazalištu — na proslavi obljetnice D'Anunzijeve »Marcia di Ronchi«.

Eto i još neki kažu da su Talijani pod Musolinijem prestali da budu pjesnici i umjetnici, jer da bez slobode nema ni pjesme. Ovaj konkurs najbolje dokazuje da pjesnička žica nije još u Italiji umrla — barem ne kod onih koji uredno plaćaju članarinu Fašističkom sindikatu. A ova »tesserata« riječka elegija sigurno će stati uz bok najboljim djelima Danteovim i Petrarkinim — ta u njoj će se slaviti Ducea. Mi, usput, mislimo da bi bio mnogo veći uspjeh, kada bi se bio raspisao konkurs za jedan riječki — nekrolog.

ČASNE SESTRE SVETOGA VINKA NA RIJECI OTVARAJU INSTITUT I DOBIVAJU BESPLATNO ZGRADU ČASNIH SESTARA ZAGREBAČKIH.

Rijeka, jula 1934. — Službeni list talijanske vlade »Gazzetta Ufficiale« objavljuje Kr. Dekret od 23 aprila 1934 br. 1096, kojim Mussolini, kao predsjednik vlade, sekretar države i ministar unutarnjih poslova predlaže, a kralj odobrava, da talijanske časne sestre Svetoga Vinka podignu na Rijeci svoju kongregaciju i svoj zavod, pa im se u tu svrhu daje pravo, da dobiju besplatno jednu zgradu, u kojoj je sada sjedište talijanske provincije Sestara Svetoga Vinka, a vlasništvo je Instituta Svetoga Vinka u Zagrebu. Prema tome zagrebačke sestre Svetoga Vinka imaju da izruče talijanskim sestrama besplatno svoju zgradu na Rijeci.

NAŠA MLADINA NOČE »DOPOLAVORA«

Kako obsoja njegovo »kulturno« mišljo

Tolmin, 14 julija. (Agis). Muzika ni pri nas prav nič nenavadnega. Povsod, po vseh vaseh in ob vseh prazničnih dneh se igra in pleše. Že od daleč se sliši z vasi cvilenje pihal in drugačne glasove glasbil. Vsakdo že ve, da ima dopolavoro »kulturno« prireditev. Muzika, brjar ali skedenj, par napihnjenih fašistov, s svojimi ničvrednicami, to so navadno udeleženci prireditev »dopolavora«. Zastonj iščeš pri večini prireditev naših poštenih fantov. Kar je pa baran, ne morejo, ker nimajo denarja. Zgode se slučaji, ko nimajo ob osmih zvečer v blagajni več kot pet lir. Vsekakor je to po prvih uspehih, ki so jih imeli po skoro vseh krajih, znak, da si naše odrasle mladine niso znali pridobiti.

DROBIŽ

V tem letu, ki je že 12 po fašističnem štetju, je vpisanih otrok v balille 1,952.597; Piccole Italiane 1,637.689; Avangardisti 255.984; Giovane Italiane 200.971; skupno 4,327.231 otrok je torej organiziranih pod okriljem fašistične stranke. Lani jih je bilo »samo« 3,454.069 V zgornjih številkah ni vštetih 4.000 novorojencev, katerih starši so prosili duceja za vstop v ONB (Opera Nacionale Balilla), da bi bili združeni od rojstva pa do groba s fašistično idejo...

PROFILI TOLMINSKEGA DIJAŠTVA

Govoriti bi vam moral prav za prav o mladih ljudeh, o smehu, moči, načrtih, o ljubezni, ki je bila velika dovolj, da bi objela ves svet. Povesti bi vas moral pod cvetoče kostanje Petelinca in dalje po serpentinah navzgor na Grad. Na sivih razvalinah bi utripalo srce v skrivnostnem ganotju in pogled bi počival v dolini. Lepote in domačije željno oko bi iskalo davne znance, ki bi vsi zažareli v spominih. Tam v daljavi je Kot. Po njem se stiska Nadiža, dokler se ne pri Robiču izmakne na jug. Ob strani je Stol, Mija Matajur. Pri Kobaridu se izlije Soča v dolino. Kameniti Krn se je tam povzpel v nebo in motri pod seboj zeleni vrh Matajurja, Kolovrata, Mrzlega vrha in Vodila. Čez Učansko polje splava pogled v dolino med Mengormi in Slemenom, po kateri prihaja vsako leto pomlad v deželo. Pomudi se še za hip pri Materi Mengorski in počije v senčni Bučenici v hladu, ki ga napolnjuje vonj dehtečih šmarnic. Tik spodaj leže Dobrave, ki so jih nekoč poljubinske Lakote zajedle in zapile pri grofovski mizi. Kobilja glava je stopila naprej in se povzela strmo nad Poljubinom, kakor da se ji je zabotelo sonca, toplote in pastirskega smeha, kakor da so ji skalnate Peči v ozadju prepuste in mrzle, potopljene v molk in grozo. Sem doli od Kota je potegnjen bel pas peska, na njem živa barva Sočinih valov, da ne veš, ali se je razlil pekoči žolč čez deželo ali gledaš le svilen moder trak ponižnosti in upanja na dekliškem oblačilu.

Tiho šumljaje se lovijo jasni valovi, kakor bi si nekaj dopovedovali. Od vasi do vasi se križajo čez polja ceste. Ob cestah so okna in na oknih nageljni...

*

Toda začeti moram drugod. Pripovedovati vam moram trpko zgodbo, kako je Bog preklel tudi to ped zemlje ob Soči. Tri leta je hropela zemlja v divjem nepopisnem sovraštvu, bruhala ogenj in goltala kri. Vse kakor je bil prej že videl in napovedal pevec prerok ter od same groze in žalosti umrl. Bilo je, kakor da se je odprlo žrelo in prihrumel na dan pobesneli pekel sam. Ko je izriovel orkan, je ostala od te bedne zemlje le izmaličena podoba. Z globokimi, prav v drobovje in srce segajočimi ranami so oklepali razdejani hribi še dolino, v kateri se je naselilo nepopisno gorje. Bele razvaline so molele v nebo, pogorišča sta preraščala plevel in trnje. Vsevprek so bili posejani grobovi. Rjavo železno trnje je v bridkih vencih kronalo vrhove in ledja hribov, se vilo čez polje in po dolini. Za njim so zijali okopi in kaverne. Železna toča je ležala po tleh. Granate so bile razorale polje.

Jesen je šla v deželo. Smrt je dokončala obilno žetev. Ostala je zemlja, razbičana in križana.

Takrat so se vrnili njeni zvesti. Od daleč, od Piave iz Rusije, z vseh bojnih poljan, kjer je kosila smrt, iz begunskih taborišč, bolnic, iz ječ. Ne vsi. Mnoge so zadržali grobovi v Galiciji, na Sabotinu, Sv. Gori, Doberdobu in sam Bog ve kje. S tihimi pogledi so se prešteli na pogoriščih, pokleknili na golo kamenje in molili k Bogu zahvalno molitev. Nič ni bilo očitanja ne v molitvi ne v srcih. Udana je bila misel, še obup ni mogel do nje. Na pragu je stala in strašila zima, polna bolezni, mraza in glada. Toda daleč nekje v zraku je završal dih daljne pomladi, klic novega življenja.

Udarila so kladiva, zapele sekire, zazvenele motike. Zemlja se je obujala, zakaj vrnili so se zvesti in ji lečili rane. Njiva je postala zopet njiva in ograjica zopet ograjica.

Ko so se naslednjo pomlad vrnile lastovke, so pripele na nove domove nova gnezda.

*

Bilo je v tistih dneh, da se je zbirala v šolo prva in poslednja povojna naša učiteljska generacija v Primorju. V Tolmin ob Soči, kjer so bili Italijani skrili slovensko učiteljišče, so prišli mladi ljudje. Otroci, ki so imeli le malo otroškega na sebi, zakaj vojna jim je pravila pravljice in rezala kruh. Bila je to mladež, ki so jo zredčile epidemije begunskih taborišč, ki je beračila okrog vojaških poljskih kuhinj, strmela v brezkrvne obraze in osteklenele oči umirajočih ranjencev. Sedaj je prišla, da poišče in dvigne zaklade svojih duš in jih pokloni domovini v teh težkih dneh.

Vedela je, da čaka naša zemlja novih pionirjev, kajti iz trpljenja poganja v trpljenje nov rod, ki ga bo treba poslati bodočnosti nasproti. Treba je zato študija in priprave, treba je nabrati duhovnega bogatstva, da ga izroči bodočim rodovom na pot.

Tako se je zgodilo, da sta mladost in življenje slavili zmago nad grobovi. Vsako pomlad so v skrivnostni omami zadehteli kostanji pod Gradom. Mladi ljudje so iskali tod ciljev in cest.

Tuji kramarji z juga so razprostrli svoje šotore in silili željnim dušam tuje pijače. Toda kaj bi s kramarsko medico, če žubori za vsakim grmom in izpod vsake skale hladen studenček? Kaj bi s himno o Piavi, če ti poje Soča med skalami svoj veličasten spev, ki odmeva v duši našega pevca? Ali te ne pozdravljajo izza grozečih čeri Dantejevega »Pekla« naše znanke — veličastne Peči? In ko prebiraš strani Risorgimenta, te mar ne presune bolest naše zemlje? Raste ti pa tudi pogum in nov up, kajti točno in prav zagotovo veš, da bo tudi ona dočakala svojega Mazzinija, Pellica, Settembrinija. Ne veš še, da se bodo naši bratje Bandiera zvali Gortan, Bidovec, Marušič, Miloš, Valentič, da bo kraj bridkega spomina in trpljenja naš Spielberg Reggina coeli toda srce ti zagotovo pravi, da bo vse to moralo priti, kajti ono sluti vso dolgo pot naprej.

Tudi mladim ljudiem, ki so ob Soči prisluškovali utripom tujega naroda, je vse to pravilo srce. Zato jih zgrešeni Škodnikov prapor ni mogel privabiti. Čakali so svojega. S tajnimi čuvstvi so fantje korakali v popoldnevih čez Zalog na strelišče. Srce jim je pelo:

»Zovi, samo zovi...«

* *

Poseben namen je imela italijanska oblast, ko je postavila v majhen gorski kraj, kot je Tolmin, slovensko učiteljišče, to drobtinico, ki nam je padla z mize italijanskega naroda, potem ko nam je rimska samogoltnost požrla z eno iziemo vse ostalo srednje šolstvo. Očividno bi bilo slovensko dijaštvo v večjem mestu n. pr. Gorici neljub gost, ki bi kvaril »italijansko lice« pokrajine.

Toda na drugi strani je pa tudi res, da ni bilo mogoče najti še kje primernejšega kraja, ki bi mogel tako glasno in prepričevalno govoriti mladim probujajočim se dušam, kakor govori ta zemlja davnega trpljenja, robovanja in uporov. Kamorkoli se ozreš, gledajo povsod v te neme priče ne samo odpovedi in bolesti, temveč tudi večni spomeniki ljudskih podvigov, poguma in žrtev.

S Kozlovega roba te onemoglo gledajo razvaline, spomin prošle moči. V Gorici so razčetvorili enaistorico upornikov, toda zatonili so tudi grofi in valpti, a polje še

MEDULIN MISLI I DANAS KAO U VRIJEME LAGINJE I KIRCA

Puljski fašistički list »Corriere Istriano«, oštro napada Medulin zbog njegovog antitalijanstva

Zagreb, jula 1934.

U fašističkim listovima obično se čitaju članci, u kojima se na sve moguće načine dokazuje, da je Istra talijanska. Sve je u Istri talijansko, ništa slavenskoga nema. I Medulin je već mnogo puta bio prikazan u puljskom listu kao najtalijanskije selo. Naročito povodom nekih fašističkih manifestacija u Medulinu to se je selo opisivalo kao čisto talijansko. Zato nas je tim više začudilo ono što smo čitali u »Corriere Istriano« od dne 20 jula. U uvodnom članku puljski je list napao Medulin i prikazao ga opasnim leglom antitalijanstva. Što zapravo piše puljski list?

Članak je posvećen pitanju medulinskog kupališta. List piše o tome, kako bi trebalo da se od medulinske Bijece napravi pravo kupalište, koje bi značilo preporod Medulina. Tu ima nekoliko dobrih predloga, koji se medjutim neće nikada ostvariti, bar ne dok je Italija u Istri. Ali nije sve u pitanju kupališta. Najednom se u članku prelazi na politička pitanja, onako »ko iz neba pa u rebra«. List piše:

»Treba svratiti pažnju vlasti na samo selo i na ono dragocjeno bogastvo, koje prestavlja borova šuma. Selo je, bilo po nazadnom i malo talijanskom mentalitetu (!) stanovnika, bilo po nedostatnom interesovanju općinskih vlasti, ostalo je još i danas u stanju u kakvom je bilo u vrijeme dok su igrali uspješnu igru razni Laginje i Kirci, po svom vanjskom i etičkom izgledu. U stvari Medulin broji najveći broj slavenskih »forušita«, pa i danas još omladina prelazi granicu, ća u jugoslavenskim konviktima postaju učitelji i profesori. — I vraćaju se, što je apsurdno, kao jugoslavenski državljani u svoje rodno mjesto da podržavaju veze i smješne iluzije, koje su štetne za naš prestiž. I sa tog gledišta Medulin osjeća potrebu da udahne novog zraka. I baš zato bi trebalo restaurirati venecijansku ložu, jedini (!) znak talijanstva i na tu ložu trebalo bi natači jedan lijepi liktorski snop. A osim toga trebalo bi se pobrinuti i za veću čistoću. Medulin, koji je tako obdaren prirodom morao bi dobiti jedan civilizovaniji i talijanskiji izgled. Treba se sjetiti, da medulinci, ma kako bili protivni, primaju mjesečno na hiljade lira penzija, koje daje milosrdna talijanska vlada, a fašistički režim dao im je desetke i desetke kvintala brašna i jestvina kroz zimu, a da od njih nije ništa tražio. U zamjenu bi medulinci morali uvidjeti, da je došlo vrijeme da se obnove, a to bi bilo i u njihovom interesu.«

Tako piše »Corriere Istriano«. U najmanju ruku interesantno je sve to. A ima i vrlo značajnih konstatacija, koje treba zabilježiti. U Medulinu je dakle jedini znak talijanstva stara venecijanska loža. Pomoć za nezaposlenost, koju vlada dijeli kroz zimu imala bi biti mito za prelaženje na talijanstvo. I druge stvari su vrlo karakteristične.

SUKOB IZMEDJU SELJAKA I FINANCA NA GRANICI

Pavel Špik osudjen na godinu i devet mjeseci zatvora

Trst, jula 1934. — U mjesecu oktobru 1933 na granici su finansijski stražari ulovili seljake Pavla Špika i Ivana Kufera iz Cerkna, da prenose 28 kg kave. Oni se nisu htjeli predati, nego su počeli pucati u finansijsku stražu. Nastalo je puškaranje. Seljaci su pobjegli. Ipak su kasnije bili ulovljeni. Goriški tribunal je osudio Špika na 3 godine i 4 mjeseca zatvora i veliku globu. Kufer je bio riješen. Špik je apelirao. Pred apelacijom u Trstu snižena mu je kazna na godinu dana i 9 mjeseci i 10 dana zatvora.

ANTIJUGOSLAVENSKE DEMOSTRACIJE NA LASTOVU

Silom tjeraju narod na komemoraciju žrtava sa »Puglie«

Lastovo, jula 1934. — U srijedu 11 ,v mj. održali su fašisti komemoraciju kapetana Gulli-a i motoriste Rossi-a, koji su poginuli pred 14 godina u Splitu, kada su se htjeli iskrcati sa broda »Puglie«. Ovdašnja centurija milicije se nazvala imenom »Tommaso Gulli«. Komemoracija je održana u kasarni milicije. Milicijoneri su išli od kuće do kuće i tjerali su narod na tu komemoraciju. Ko se nećkao prijetili su mu batinama. Čak su nekima prijetili da će ih ukrcati u brodove i potjerati ih bez ičega na Korčulu.

Predavanje je održao liječnik dr. Gazzari. Često je bio prekidan poklicima protiv Jugoslavije. Na koncu su fašisti, sa podestatom na čelu, izišli pred kasarnu i vikali su protiv Jugoslavije i za »talijansku« Dalmaciju.

I FAŠISTI SE SJEĆAJU ZAPALENJA TRŠĆANSKOG „BALKANA“

zbog smrti oficira Casciane

Trst, jula 1934. — Kad smo se mi s bolom u duši sjećali, da je pred četrnaest godina u Trstu zapaljen naš Narodni Dom, i fašisti su se sjećali toga dana i njihova je štampa pisala o tom datumu. Dne 20 jula 1920, onoga dana, kad je zapaljen »Balkan«, pao je naime fašista i oficir Luigi Casciana, koji je bio jedan od vodja škvadrista, koji su napali »Balkan«. U člancima, koji spominju Cascianu govori se opet na poznati način o tome, kako je Giunta harangirao masu da jurne na Balkan i da ga zapali. »Popolo« i »Picolo« besramno pišu o Giuntinom junaštvu i to je pisanje još jedan dokaz barbarstva, koje pa obsojeni od enega do šestnajstih let. nećemo nikada zaboraviti.

POSEBNO SODIŠČE NA DELU

Trst, 24. julija 1934 (Agis). — Dne 21. t. m. je bil pred posebnim sodiščem v Rimu obsojen zaradi antifašizma neki Italijan iz Padove. Dobil je pet let ječe, čeprav je državni pravdnik predlagal sedem let. Istega dne je bil obsojen tudi neki Italijan zaradi žalitve visokih oseb. Predlagani sta bili dve leti ječe, dobil pa je štiri leta. Dne 20. t. m. je bila obsojena grupa antifašistov iz Genove zaradi protirežimske propagande. Eden obtožencev je bil oproščen, drugi pa obsojeni od enega do šestnajstih let.

PISMO IZ JELŠAN

Jelšane, julija 1934 (Agis). O naši vasi se v »Istri« redkokdaj kaj čita. Sicer pa to ne pomeni še, da se pri nas prav nič posebnega ne zgodi. Ravno nasprotno! Vse polno bi bilo novic, ki ne bi zanimale samo naše čitatelje, ampak tudi ves ostali svet, posebno tiste, katere zanima fašistični teror v vseh potankostih. Na žalost te vesti le redkokdaj prekoračijo mejo naše okolice, a še redkejše državno mejo.

Pa začnimo torej v vsej naglici opisovati nekatere dogodke, ki so se odigrali v zadnjih časih v naši vasi.

Za znane »volitve«, ki so jih imenovali »plebiscit«, so oblasti izvršile tudi nekaj »predpriprav«.

Aretirali so posestnika Samso, starega okrog 50 let iz Vrbice in Štembergerja Jožeta, starega tudi okrog 50 let iz Jelšan. Bali so se namreč vsegamogočega, ker ju imajo za politično sumljive, čeprav nista nikdar naredila kaj protidržavnega. »Volitve« so bile dokaj interesantne. Prav za prav, vse se je zdelo nekako veličastno, povsod so bile razobešene zastave, mnogo krika in vika, tako da so ljudje mislili, da bo res kašna veselica. Nihče ni vedel prav točno kako se dela in ravna z glasovnicami. Zato je bilo treba ljudem tudi »prave« razlage. Vsakemu so dali po dve glasovnici. »To denite v žaro, to pa prinesite nazaj«. Vsak je torej volil »si«. Drugače je ta ceremonija potekla še precej mirno. Veliko so tudi plačali za pijačo. Prometa je bilo na vasi tega dne nad vse veliko. Ceste so bile polne avtomobilov, fašisti so pridno prevažali domačine na volišče. Torej vsaj enkrat da so fašisti nekaj dali. Bojimo pa se, da je to obtežilo našo občinsko blagajno.

Ko so lansko leto spomladi fašisti imeli velike manevre v naši okolici in tudi v vasi, so po hišah delali napise in slike Mussolinijeve glave.

Po štirih mesecih nato je posestnik Brozina Jože, star okrog 60 let, pobelil hišo in tudi zamazani napis na svoji hiši, ki je kvaril njegovo stanovanje. To brezpomembno dejanje je oblasti tako vznemirilo in je bilo seveda vzeto kot protirežimsko in protitalijansko delo. Moža so zato hitro postavili pod policijsko nadzorstvo. Tako si je Brozina čisto po nedolžnem in slučajno nakopal sovraštvo fašistov in oblasti, kar si ne bi noben človek mislil in predstavljal.

Toda poslušajte še to! Če hoče kdo, ki ima na svoji hiši polno napisov, pobeliti hišo

ali izvršiti kako drugo delo na stavbi, mora zaradi odstranjenja teh napisov napraviti popolnoma regularno prošnjo in jo vložiti na poveljstvo milice v Reki ter milostno čakati na rešitev.

Kar se tiče gospodarskega stanja je pri nas položaj neznosen.

Ni dneva, da ne poje boben. Prej je to veljalo za žalostno in ponižujoče, če je šlo posestvo na boben, toda sedaj tega ni več. »Danes tebi, jutri meni« si pravijo vaščani, ko gre sosedovo posestvo v tuje roke. Naj navedemo slučaj: Nek posestnik ni plačal letos zapadlih davčnih obrokov v znesku 900 lir. Ker ni mogel plačati tega zneska, je šlo posestvo, vredno najmanj 20.000 lir, na boben. Kupcev ni bilo in tako je davčna uprava prodala posestvo edinemu interesentu, ki se je oglasil za 950 lir. Takih primerov bi lahko našteli še več.

Naša vas ima 94 hišnih številk, a je menda le šest kmetov, ki so brez dolga. Ni treba, da bi dodali še kaj več razlage. Ljudje so se v vse udali kot se uda človek, ki ima več kaj hujšega pričakovati. Da kdo pride ob premoženje, je pri nas že nekaj navadnega. Kaj bo rekla država, ko bo vse šlo k vragu in ne bo mogoče plačevati več davkov, ne vemo.

FAŠISTIČKA LOGOROVANJA NA GRANICI

Riječki »Dopolavoro« logoruje u Klani — Politički karakter tih logorovanja

Klana, jula 1934. — Amo je ove godine došlo na logorovanje stotinjak fašista iz Rijeke, članova riječkog dopolavora. Logor su podigli blizu granice.

U nedjelju su došli na nekoliko teretnih automobila i iskrcali su se uz pjevanje fašističkih pjesama, na trgu. Tu ih je dočekao načelnik »cavaliere« Pini sa svitom fašista u uniformi. Načelnik je održao riječkim fašistima jedan dugi govor, u kojemu je podvukao značaj tog logorovanja na granici, i kazao je da je to znak kako fašizam ne ide nikada natrag, već samo napred i da je taj logor na granici simbol vječnosti talijanske granice, za koju su Talijani dali pola milijuna vojnika. Obećao je punu pomoć, kao moralnu tako i materijalnu, riječkim fašistima ističući da će narod njegove općine biti sretan, ako bude mogao da posvjedoči kakovim prilogom svoju ljubav za Italiju. Ducea i fašizam.

NEKAJ, KAR BI BILO LAHKO RES

Italijanski oficir govori četi vojakov v kateri je nad polovico Slovencev v zanosnih besedah: Vojaki, nad našo lepo domovino Italijo se zbirajo oblaki. Od vzhoda in zahoda prete nevihte. Ti oblaki, ki se zgrinjajo od vseh strani nad našo prelepo domovino, nad našo Italijo prinašajo tako nevihto, kot je še nismo videli itd... Nadaljeval je svoj govor in govoril še dalje o oblakih in nevihtah. Ta govor naj bi eden od slovenskih vojakov, ki je malo razumel italijansko, ostalim prevedel. Ko je oficir končal, se fant junaško postavi pred četo in na kratko prevede: Fantje, gospout teneute je djal da bo dež! — (Agis).

»CHE COSA PENSA IL DUCE«

Kot zgleda se je na tržaški trgovski šoli zahotelo nekomu po odlikovanju, ko je pri zrelostnem izpitu v mesecu juniju dal dijakom za nalogo iz italijanskega jezika temo z naslovom »Che cosa pensa il Duce?« Stvar mu je pa popolnoma izpodletela. Ubogim študentom niti od daleč ni moglo pasti v glavo kaj misli duce, saj bi vendar sam duce ne vedel povedati kaj prav za prav misli. Oddane naloge so to jasno pokazale. Med njima je bilo tudi nekaj popolnoma praznih, v dokaz, da duce res prav malo ali nič ne misli! Marsikateremu študentu pa je to »mišljenje« zagrenilo počitnice. — (Agis.)

GNOJIŠČA IN POBIRANJE SMETI

Postojna, julija 1934. — Po zakonu -iz leta 1930. so bili vsi živo norejci primorani po predpisih zgraditi betonirana gnojišča z greznicami, a našemu podeštatu je to vse premalo.

Na račun že itak prezadolžene občine je nabavil avto za pobiranje smeti, pri katerem so zaposleni šofer in dva delavca. Vsi trije so seveda Italijani. Smeti pa pobirajo samo v obeh šolah, stavbi bivšega glavarstva in v občinskem uradu. Vsi ostali, tudi hotelirji in gostilničarji, porabijo smeti sami na svojih zemljiščih. To novo breme je bilo postojnskim davkoplačevalcem res potrebno. Za pobranje smeti bi po našem mnenju lahko porabili onih petdeset plačanih vohunov, ki pohajkujejo po Postojni in napenjajo ušesa... — (rob)

danes oriejo Munihi. Laharnarji, Gradniki in Kragulji.

Do Soče stopi! Mar se ne dviga iznad valov Sv. Krk kakor okameneli duh Janeza Potrebuješa? In Ljubinisko sedlo, ali te ne gleda strmo in grozeče, kakor bi imeli vsak hip stopiti sem čez Štefan Golia in njegovi? Višje ob Soči pri Sv. Lovrencu sanja pevec, ki je »eno samo devo ljubil in edni vedno zvest ostal«... Nad njim je Krn, akameneli val narodovega gorja. Pod njim tiha vasica Simona Rutarja, zgodovinarja tolminske slave in žalosti. Iz njegovih orumenelih listov in iz ljubezni do svoje rodne zemlje je zajemal v domotožju neutolaženi Mostar Ivan Pregelj in risal obraz za obrazom iz preteklih dni.

*

Zemlja je zvala. Vedno razločneje, vedno glasneje. Težka bol je ležala nad pokrajino. Tuje zastave so plapolale v vetru, tuja govorica je udarjala na uho. Tam daleč nekje je bila zamrla beseda o samoodločbi. Z njenimi zvoki so se mešali zvoki godbe na trgu. Čete so korakale čez trg. Govori v tujem jeziku. Nekdo se je povzpel in jih raztolmačil z domačo besedo. Toda z isto neizprosnostjo in težo so padale besede in oznanjale, da je sonce šlo mimo, da se je pogreznila dežela v trpljenje in robstvo. Svetel sončen dan je bil takrat, a dijaki, ki so jih tja privedli v vrstah, ga niso občistili. V zavodu so jim pripravili praznično kosilo, toda globoko v srcih je klubovala pekoča bolečina.

Iz daljave so gledale neme in mrzle Peči. Po njih grebenih je stopala jugoslovenska straža. Nekje pod Čavnom je spal krali Matjaž.

Nato je črna sodrga pribesnela v deželo. Goreli so tiste noči žalostni kresovi po istrskih vaseh in v Drežnici pod Krnom. Čudne procesije so bežale v temno noč. Okolo je stopal tujec po naših vaseh, na obrazu je nosil prezir, v rokah bič.

Bilo je takrat, da so se prvi tolminski učiteljiščniki odpravljali v življenje. Tiho je bilo slovo, plah je bil korak.

Kam?

Morda neizkušena noga izgreši sled? Morda se odupi pot in se spremeni v slepo stezo sredi goščare?

Toda glej čudo! Noga se sama obrača na pot. Saj tu je sled, ne enega, ampak tisočev, ki so šli tod mimo. Ali ne poznaš Potrebuješevih stopinj? Iz ljubezni do svojih se je upiral in kljuboval, zavoljo tolminskih sirot je klonil in se pokoril. Ali ne vidiš tu ob strani sled Gradnikove noge? Velike krvave srage so poškropile zemljo.

Mladi ljudje so stopili na njivo. Razmaknile so se prve brazde, padli so po njih prvi udarci. Zazvenele so verige. Vklenile so roke Tončku, Srečku, Zmagu, Milki, Fanici, Slavku. V brezkončni vrsti z drugimi naidražjimi so stopali mimo. Glava jim ni klonila, oči su zrle uporno v daljavo.

Tisti hip je moralo pasti vse, kar so jim bili v petih letih ciceroni naslikali veličine in plemenitosti rimskega duha. Slovenska šola je postala baika z davnih dni. Zaman načrti in bogastva, ki so jih bili otežavo nagromadili tekom let. Rim je posegel tudi med generacijo slovenskega učiteljstva, ki jo je brezuspešno skušal vzgojiti po svojih direktivah, jo odtrgal od naroda in razpršil na sever in jug.

Drobec te se je zbral dne 14. julija v Ljubljani, da obnovi dane prisege, utrdi sklepe in izpriča svojo trdno vero v naš primorski in istrski Risorgimento. — aš.

SESTANEK BIVŠIH TOLMINSKIH UČITELJIŠČNIKOV

Veselo smo se pozdravljali in rokovali ob prihodu vsakega tovariša na dogovorjeno mesto. Precej se nas je zbralo in med tovarišicami tudi dve pridni mamici s svojimi otročički. Tako smo bili na mah spet družinica. Škoda, da nismo bili vsi. Mnoge smo pogrešili, ki bi lahko prišli.

Ko smo bili zbrani, smo imeli sestanek v društvenih prostorih »Tabora«, ki nam je svojo sobo rade volje prepustil v uporabo. Ta sestanek nam je dovolj jasno pokazal, da bi z medsebojnimi stiki v večji meri lahko koristili našemu emigrantskemu pokretu in — nam samim.

Tov. Venturini nam je izčrpno poročal o križih in težavah, ki jih preživi učitelj-emigrant, predno doseže, da je končno sprejet v državno službo. V svojem referatu je opisal razvoj zakonodaje, ki pride v poštev pri nastavljenju in sprejemanju učiteljev-emigrantov v službo. Ti zamotani problemi, ki so skoro vsakemu izmed nas povzročili mnogo skrbi in zagrenjenosti, so postali udeležencem sestanka jasnejši in zato je bila zahvala, izrečena tov. Venturiniju za njegov referat, res iskrena.

Tov. Savli nam je opisal pot učitelja emigranta do svojega novega službenega mesta. Kljub temu, da je bil cilj njegovega življenja vzgoja tistega ljudstva iz katerega je izšel, se učitelj-emigrant vživi v novem kraju in doprinese svoj precejšnji delež pri gradbi kulturnega in gospodarskega razvoja dotičnega kraja. Šolsko in izvenšolsko delo ga docela zaposli, poleg tega pa je daleč od emigrantskih centrov; zato je v emigrantskemu pokretu ali popolnoma pasiven, ali pa premalo aktiven. Treba bi bilo poiskati načina, da bo tudi učitelj-emigrant živ in aktiven član emigracije. To še posebno z ozirom na srečen položaj učitelja, ki je v direktnem kontaktu z narodom, kateremu je v prvi vrsti namenjena propaganda za ustvaritev vsesplošne narodne volje za osvoboditev Julijske Krajine.

Po referatu tov. Savlija je sledila debata, v kateri se je omenjalo tudi članek tov. Toneta Peruška objavljen v 27 številki »Istre«. V debati smo lahko ugotovili veliko enotnost pogledov na probleme ki nas morajo zanimati.

Povdarjeno je bilo, da smo vsi učitelji-emigranti včlanjeni v J. U. U. in imamo možnost, da se preko te svoje stanovske organizacije borimo za naše težnje skupno v enotni fronti z ostalim učiteljstvom. Zato bi bila vsaka organizacija učiteljev-emigrantov brezpredmetna in nepotrebna. Da ostanejo učitelji-emigranti aktivni tudi v emigrantskemu pokretu pa je potrebno, da se vsi učitelji včlanijo v najbližjih emigrantskih društvih in da postanejo marljivi propagatorji naše osvobodilne ideje med ljudstvom, ki jim je izročeno v vzgojo. Sestanek je bil zaključen v lepem soglasju.

Zvečer so se zbrali pri Levu in v prijetni družbi je tekel razgovor o lepih študentskih časih, pa tudi o delu in borbi, ki je za nami. Tako smo spoznali položaj svojih tovarišev in lepe in žalostne dogodovščine, ki smo jih živeli potem, ko nas je življenje razpršilo po svetu.

Naslednjega dne, v nedeljo 15 t. m. se je večina »Tolmincev« udeležila emigrantskega tabora v Grosupljem in tako manifestirala, da smo tudi učitelji-emigranti eno z ostalo emigracijo in da hočemo tudi mi posvetiti naše delo za uresničenje programa organizirane emigracije.

Zopet smo se razšli. Vsak v svoje delo, vsak v svoje skrbi. Vendar čutim, da se nam je poglobila vez, ki nas veže; da nam je krepkejša ena in skupna misel: zasužnjena domovina. — d. L.

IZ ŽIVLJENJA PRIMORSKIH EMIGRANTOV V MARIBORU

Maribor, 23 julija 1934.

Vse delovanje primorske emigracije v Mariboru je osredotočeno danes predvsem v emigrantskih društvih »Nanos« in »Jadran«. Naš obmejni Maribor ni imel v našem dosedanjem emigrantskem življenju one vloge, ko bi mu sicer morala pripadati, kot enemu največjih centrov primorske emigracije. V tem pogledu pa kažejo vsa znamenja, da se bližamo boljšimi časom. Gre tu zasluga predvsem agilnosti in nesebičnemu delu društev »Jadran« in »Nanos«. Njih delo je složno ter sporazumno! Tu bi predvsem povdaril, da je delo obeh društev nekako idealno podeljeno. Naš »Jadran« na pr. ne manjka na nobeni večji narodni prireditvi, tako v mestu, kakor v bližnji in daljni okolici. Povsod slišimo njegovo pesem, povsod nas bodri ter nam oliva poguma. Udejstvuje se torej predvsem v našem javnem življenju.

Dočim je mladinsko društvo »Nanos« posvetilo skoraj vse svoje sile natranjemu delu ter predvsem številnim svojim odsekom.

V pretklih mesecih smo imeli v naših obmejnih krajih številne narodne tabore in slične domoljubne prireditve. Ker so se tudi naša emigrantska društva istih udeleževala ter povsod častno zastopala jugoslovansko emigracijo bom omenil nekatere važnejše:

Dne 3. junija se je vršil tabor na obmejni Kapli, ki ga je priredila Narodna odbrana v Studencih. Tabora se je udeležilo 20 članov društva »Nanos« ter celokupen pevski zbor »Jadrana«. Obmejne rojake pa je krepko pozdravil v imenu jugoslov. emigrantov tov. Kralj M. — Dne 17. jun., se je vršil pri Sv. Marjeti ob Pesnici »Domovinski dan«, katerega je priredila tamkajšnja podružnica Jadranske straže. Članstvo društva »Nanos« se je te prireditve udeležilo v lepem številu; manjkal seveda ni tudi pevski zbor našega »Jadrana«. — Obe društvi sta se odzvali vabilu k proslavi zadružnega dne, ki ga je priredila tukajšnja nabavljalna zadruga drž. uslužbencev, dne 5 jul. na prostoru Sokola I. Ob tej priliki se je prav posebno izkazal mladinski tamburaški zbor društva »Nanos«, ki je žel za vsako izvajano točko navdušeno priznanje. — Dne 8. julija se je vršila proslava 20 letnice pevskega društva »Ruše«. Sodoloval je tudi pevski zbor »Jadrana«. V skupnem sporedu je nastopil s pesmijo »Straža ob Adriji« ter »Pradedom«. — Dobro je uspel tudi narodni tabor pri Sv. Križu, dne 60. julija. Emigranti so se zbrali ob 5. uri zjutraj pred sedežem društev, odkoder je krenil impozanten sprevod nad 400 emigrantov z drž. trobojnico na čelu, proti meji. Tabor je pozdravil v imenu emigrantov tov. dr. Vrčon; pevsko društvo »Jadran« pa je pelo tudi pri Sv. maši, kar je napravilo na vse tamkajšnje prebivalstvo izredno globok utis.

Vsako sredo prireja društvo »Nanos« za svoje članstvo sestanke s predavanji. Posvečen je bil sestanek pokojnem M. Čotarju, o katerem je krasno govoril tov. preds. Kralj M. Opozarjal je ob tej priliki članstvo naj ne naseda takim lažem, katerih žrtev je postal tudi pokojni M. Čotar. Članstvo je počastilo spomin mučenika s »Slava«. Tov. podreds. dr. Vrčon je predaval »O novem poglavju v preganjanju naše manjšine pod Italijo«. Navedel je vse momente, na kako rafiniran način upropašča fašizem našega človeka gospodarsko in moralno. Bivši društveni predsednik, znani emigr. delavec tov. Viher D. je obravnaval temo »Sje so pravi vzroki naših neuspehov«. Da je predavanje res uspelo naj dokazuje sklep, da se z istim namenom skliče posebna anketa.

Pred kratkem se je ustanovil tudi ženski odsek. O delih in ciljih primorske žene je predavala na prvem sestanku njeda načelnica tov. Pahor S. — Marljivo vežba tudi dramski odsek, kateremu načeljuje agilni tov. Hren. V kratkem nastopi z dramo »Rako«.

Mladinski tamburaški zbor, je pod vodstvom požrtvovalnega tov. Pivke zelo napredoval. Na jesen bo nastopal s samostojnimi koncerti po okoliških krajih.

Prikazal sem le v glavnih obrisih, kako se udejstvujejo v našem obmejnem Mariboru primorski emigranti. Povdariti pa moram na tem mestu, da pogrešamo še mnoge v naših vrstah. Kar je uspehov, je velika zasluga nekaterih požrtvovalnih emigrantskih delavcev, ki žrtvujejo našim ciljem in stremljenjem vsak prosti čas!

V kratkem se vrši v Mariboru kongres jugoslovanskih emigrantov. Ustanovil se je poseben odbor, katerega tvorijo člani društva »Nnanos«. Naloga odbora je, da kongres organizira ter pripravi vse potrebno, da bo čim veličastneje potekel. Obenem s kongresom se vrši tudi proslava 15 letnice našega agilnega »Jadrana«.

Dostojno hočemo sprejeti borce za naše svete pravice, kojih delo nam je bilo vedno svetal vzgled! Sprejeli bomo brate-rojake, da skupaj obnovimo zaobljubo, da hočemo delati in delati, dokler ne zmaga pravica! — **B. F.**

SEJA EMIGRANTSKEGA DIREKTORIJA

5 avgusta v Zagrebu

V smislu sklepa zadnje seje zveznega direktorija z dne 17. junija 1934 ter na podlagi 12. člena zveznega pravilnika sklicuje zvezni predsednik sejo zveznega emigrantskega direktorija za 5. avgust ob osmi uri zjutraj v prostorih lista »Istra« v Masarykovi ulici 28/II. s sledečim dnevnim redom:

1. Poročilo zveznega predsednika o zunanji in notranji politični situaciji ter o položaju emigracije.

2 Poročilo posameznih odsekov, predložitve delovnih načrtov za bodoče leto.

3. Predkongresne priprave.

4. Slučajnosti.

Člane direktorija, ki stanujejo izven Zagreba, se opozarja, da je seja sklicana nekoliko bolj zgodaj radi sokolskih svečanosti, ki se vršijo preko dneva v Zagrebu. Seja sama bo radi manjše količine snovi mnogo krajša kot po navadi.

Z emigrantskim pozdravom

Predsednik:
Dr. I. M. Čok

IZLET »SLOGE« V KRANJU

Primorsko društvo »Sloga« priredi v nedeljo dne 29. t. m. izlet na planino »Jesen« pod Storžičem.

Obhod ob 6 uri z jutarnjim turistom do Tržiča, nato peš do planine (pičli 2 uri). O poldne skupno kosilo tržiške brže (po 5 din porcija). Tura je lahka in primerna tudi za otroke. Pevci udeležite se korporativno, da bo razpoloženje na višku.

Kolesarji odhod izpred Narodnega doma ob 6. uri.

Prijave za kosilo sprejema predsednik do petka do poldne.

Naša kulturna kronika

ČAKAVSKA LIRIKA NA LJUBLJANSKOM RADIJU

Predavanje i recitacije Angela Cerkvenika.

Ljubljanska radiostanica pokazuje lijep interes za naš problem i našu umjetnost. To opetovano dokazuje predavanje i recitacija čakavske lirike, koja je priredjena prošle subote u 7 i pol sati na večer. O čakavskoj lirici je predavao poznati naš slovenski književnik Angelo Cerkvenik. On je ujedno recitovao čakavske stihove iz Antologije, koja je nedavno izišla. U uvodu je govorio o čakavštini. Rastumačio je razliku izmedju čakavštine, kajkavštine i štokavštine. Govorio je o tome kuda se čakavština prostire. Rastumačio je razlike u samoj čakavštini. Zatim je govorio o staroj čakavskoj literaturi, o počecima čakavštine na Baščanskoj ploči iz 11 stoljeća, i razvoju, preko Marka Marulića, Hektorovića i drugih, preko istarske protestantske književnosti do najnovije čakavske literature. O značenju nove čakavske lirike rekao je nekoje vrlo točne misli, opravdao je njezinu potrebu i rastumačio njezinu životnost. O umjetničkom karakteru čakavske lirike, koja je izišla u Jelenovićevoj-Petrisovoj Antologiji izrekao je najljepše priznanje. Kad bi i ostala lirika imala ovoliko umjetničkoga i ovoliko životnoga u sebi kao čakavska, ne bi se govorilo o umiranju poezije, kaže Cerkovnik. Kroz tu poeziju struji život i iskrenost. Govori zatim o svakom pojedinom pjesniku iz antologije, daje karakteristiku svakog pojedinog u nekoliko riječi. Odaje priznanje pjesničkom talentu i snazi Balote i Gervaisa. Za Balotu kaže, da je »najboli samonikli proleterski pesnik v jugoslavenski povojni literaturi«. Kod Gervaisa opaža veliki smisao za fini humor i štimunge, za iskreno doživljavanje i adekvatan savršen izraz. Recitirao je s uspjehom od svakog pjesnika po dvije pjesme. (Angelo Cerkvenik svršio je gimnaziju u Pazinu, pa pozna čakavski naglasak i uspio je da dobro recitira). Od Nazora je recitirao pjesme »Galetova pesen« i »Invalid«, od Balote »Božićni račun s gospodin Benedetom« i »Kozu« (za koju kaže, da je vrlo zapažena od kritike), od Ljubića dvije pjesme, od Gervaisa »Tri nonice« i »Barke faren«, te na koncu nekoliko narodnih pjesama iz Antologije.

»TRBOVELJSKI SLAVČEK« U SUŠAKU

Na zahtjev Sušačana odazvali su se Trbovljanski slavulji, koji se nalaze na ljetovanju u Bakru pod vodstvom učitelja Istrana dirigenta zbora našeg vrijednog Šuligoja, Pertota i Pavliča, da održe i u Sušaku koncerat. Koncerat će se održati 1 augusta. Sve su pripreme u toku. Nas Istrane, koji živimo u Sušaku naročito interesira ovaj veliki događaj, jer je taj omladinski dječji zbor djelo našega čovjeka, koji postizava sa svojim zborom uspjeh za uspjehom. Na programu su nekoje Istarske narodne pjesme, a naročito vlada interes za Matetićevu kompoziciju »Čaće moj«.

SLIKAR BUCIK DOŠAO JE U LJUBLJANU

Naš odlični portretista August Bucik stigao je prošlih dana u Ljubljanu. — »Jutro« donosi intervju Saše Šantla s Bucikom. To je vrlo interesantno razmatranje o umjetnosti s mnogo novih pogleda. Bucik je u početku izjavio, da je u posljednje vrijeme bio pet godina u Sjevernoj Africi, u Alžiru, jednu godinu u Parizu, pa zatim u Belgiji, a zadnju godinu je bio u Španjolskoj, na Balearskim otocima, kamo će se doskora opet vratiti. Tamo je radio mnogo i s uspjehom.

»REGINA COELI« OD BOGOMIRA MAGAJNE U SRPSKOM KNJIŽEVNOM GLASNIKU.

Novela »Regina Coeli« našeg književnika Bogomira Magajne glasovita je. U njoj je opisan život jedne naše djevojke, koja je dospjela u rimski zatvor »Regina Coeli«. Ta potresna novela napisana je na savršeno umjetnički način. Stampana je u »Dom in Svetu« i u knjizi novela »Bratje in sestre«. Sad je izišla u srpsko-hrvatskom prevodu u beogradskoj književnoj reviji »Srpski Književni glasnik« Prevod je od Tone Potokara.

—:-:—

RAZGLEDNICE NARODNIH NOŠ,

ki jih je izdala in založila »Sočamatica« iz Ljubljane se dobe po trafikah v Ljubljani, ali pa se naročajo naravnost pri društvu »Soča-matica« Ljubljana, Frančiškanska ulica in stanejo skupno 10 dinarjev.

PROF. ŽIC POTPRETSJEDNIK SLAVENSKOG KONGRESA STENOGRAFA

Već smo javili, da se u Pragu imao održati kongres slavenskih stenografa i da će hrvatske stenografe zastupati naš zemljak i ugledni saradnik prof. Nikola Žic. Taj se kongres održao u Pragu, a prof. Žic je bio prvi potpretsjednik kongresa.

U FOND „ISTRE"

U FOND »ISTRE« BROJ 29.

U prošlom broju objavljeno	*D*	*32.973.85*
Getoldić Ilko, kapetan Kom. Vazd., Novi Sad	*D*	*25.—*
Ferdo Jelušić- Strmac, Nova Gradiška	*D*	*20.—*
Tončetić Ivan, Split	*D*	*11.75*
UKUPNO	*D*	*33.030.60*

MLADA MISA MIHOVILA BOLONIĆA U VRBNIKU

U nedjelju dne 15 jula žrtvovao je svoju prvu mladu misu preč. g. Mihovil Bolonić iz stare vrbničke porodice, koja je široko znana ne samo po Boduliji nego i u gornjem našem Primorju i Istri. Mladomisnik je svršio teologiju u Ljubljani, a svoj vojni rok je odslužio u Južnoj Srbiji. Svečanosti je prisustvovao sav Vrbnik sa svojim rodoljubivim svećenstvom na čelu. Svoju prvu misu čitao je mladomisnik u narodnom jeziku uz asistenciju svoje braće-svećenika. Dupkom puna župna crkva je bila sva svečano raspoložena i dala osobiti karakter toj mladoj misi. Prisutni pozvanici iz Beograda, pravoslavci, koje je mladomisnik osobno pozvao na ovu svoju slavu, bili su duboko dirnuti čuvši u katoličkoj crkvi misu i sav obred isključivo u narodnom jeziku. Nakon crkvene slave, svečanom ručku je prisustvovalo preko 70 lica, medju njima svećenstvo iz Vrbnika i otoka Krka. Ručak je protekao u najljepšem raspoloženju prisutnika. Mladomisnik je nečak našeg »barba Ive« iz Beograda.

HISTORIČKI „RIŽOT" I SVEGA PO MALO

Kad nemam boljega posla, prebirem po starim novinama. Imam tu pred sobom čitav »stock« listova iz vremena okupacije, D'Annunzija i tako redom: »Popolo«, »Bilancia«, »Vedetta«... Imam i jednu živu »gazettu«: Ninetta, uvijek gotovu da ispuni one praznine, što ih je vrijeme stvorilo i otvorilo u mojoj malo već razrešetanoj pameti.

Ninetta je već od svojih malih nogu bila pravi vrag Marko. Već kao dijete bacala je kamenje na Sokole, koji bi prolazili kroz Rijeku, Ali je zato u vrijeme rata pljuckala i na onaj talijanski aeroplan, što su ga bili oborili na Rijeci, dok je 4 novembra 1918, na dan ulaska talijanske eskadre u luku, ona prva dočekala »argonauta« Jovana Matkovića, i pružajući prema njemu obje ruke kliknula:

— Co, Jovanin, vien qua, che te peto un baso!

Po odlasku D'Annunzijevih legionara stala je uz Zanelu, a danas uvelike simpatizira s našom Jugoslavijom.

U prvo vrijeme talijanske okupacije mnoge su žene na Rijeci bile gotovo sasvim poludjele: jedne od nekog erotičnog furora, a druge od politike: »Italia o Morte«. Na svakom koraku — sama histerija! I Macdonald u svojoj knjizi »A political escapade« zove ih »hysterical wifes«. I Ninetta bila je jedna od takvih »hysterical wifes«. Kad je neka gospodja Dumičević-Seneković (puro sangue!) otišla na admiralsku ladju »Emanuele Filiberto« i admiralu Raineru predala kitu cvijeća i živo ga poljubila, skočila je i Ninetta i jednoga za drugim poljubila čitav bataljon vojnika. Za to se istoga dana saznalo i u Lovranu, pa su odmah zatim otišle u Opatiju i neke lovranske dame. U opatijskoj luci bila je usidrena jedna talijanska torpiljarka i lovranske gospodje i gospodjice pohitaše kao furije na brod s patriotskom namjerom, da se s »osloboditeljima« (liberatori) čestito izljube. Očevici pričaju, da je to izgledalo vrlo komično. Prije svega Lovranke nisu — barem u ono vrijeme — bile onako otvorene i recimo drske kao one riječke Ninette, a drugo, svaka je od njih htjela da poljubi najljepšega časnika, a to je izgledalo vrlo komično.

Na Rijeci je to teklo mnogo ležernije. Već sutradan po ulasku talijanske flote, u utorak, otišle su na »Emanuela Filiberta« mnoge Fiumanke, a medju njima, dakako i Ninetta. Nosile su sa sobom cvijeće, koje su porazdijelile medju časnike i mornare, a onim što im je ostalo, okitile su topove i dizalice, tako da je sve bilo puno ružica i svakojakog zelenila. I ljubile se s mornarima i govorile, kako su sretne, što je Italija došla k njima, baš k njima, koje su mnogo trpjele (abbiamo sofferto molto!). I Ninetta je govorila cmokajući se s mornarima: Si, avemo sofferto moltissimo, poverette...

Nisam mogao da joj ne predbacim:

— Slušajte, Ninetta, vi da ste trpjele? A što? Kada? Kako? Ta kadgod bi austrijska flota doplovila na Rijeku vi ste se uvijek vukle po njihovim brodovima, vi i one druge Fijumanke. I plesale ste s oficirima, jele najbiranija jela, pile šampanjac, pjevale, zabavljale se. Jednom zgodom, — a to je bilo malo prije rata, neki je novinar pisao o tome u svom listu i prekorio vas, da se ne vladate u redu... i zbog toga bilo je došlo i do dvoboja...

— Ca je bilo, bilo je, sadahna se drugaceje govori i piva: Il Quarnero, che Italia chiude ed i suoi termini bagna... Znate ki j' to rekal? Gualberto Rajner ammiraglio. Ja — on je to rekal danas na brode. A da ste videli ca j' pokle bilo! Stol pun sve gracije Božje! Ja sam se napucala za celeh osam dan. Da ne bi nego on »rizot«! To je bilo neč finega! Una delizia!...

O tom čuvenom rižotu na admiralskom brodu pisali su »Popolo« i »Bilancia«. »Ma si videro anche cose rarissime per noi, e preziose. Ad esempio dei piatti di fumante risotto, al parmigiano, che i convenuti assaggiarono con religioso raccoglimento..«

Kad je poslije Ninetta pročitala ono: assaggiarono (kušali su), prasnula je u grohotan smijeh vičući: — assaggiarono! A dihat nismo mogli, takc smo se strasno najili! A oni, ki nisu mogli va se hitat, zeli su sobom doma i rizi i sira i svega i svacesa. Ma proprio assaggiarono!...

Uistini i »Popolo« i »Bilancia« od onoga dana pisali su: »...tanto che taluni vollero portare a terra del riso e del caffe... poiche v'era abbondanza grande di tutto«.

Uostalom drukčije nije moglo ni biti. Fijumanac može da promijeni dlaku, ali svoju bonkulovičku ćud — nikada. Ako hoćeš pravom, rodjenom bonkuloviću da dodješ do srca, treba da mu prodješ kroz želudac. Fijumanac je bonkulović par excellence — ergo...

U one dane dosegao je Rajner do srca i samome pok. Gottardiju, vodji autonomista riječkih. I on je ispuknuo onom zgodom svoj govor i kazao, da se je admiral uvjerio, »che il nostro popolo e veramente italiano« (da je naš puk zaista »italiano«). Zadovoljni su bili i socijalisti s drom Maylenderom na čelu. Njima je Rajner kazao ove tekstualne riječi: »L'Italia e madre del diritto, della giustizia, della liberta.«

Trinaest dana iza toga taj isti admiral prevario je na najgrublji način ne samo potpukovnika Maksimovića, već i čitavu Antantu. A kakva je Italija mati pravde i slobode, to se najbolje vidi i danas ne samo na Rijeci nego i u čitavoj Italiji.

Taj Rajner, kad smo već kod njega, bio je opozvan odmah nakon one svoje prevare od 17 novembra 1918, ali ne možda zbog toga što je prekršio časnu zadanu riječ, već zato, što nije to prije uradio...

Inače — admiral kao stvoren za operetu. Kad se moji Fijumanci sjete, kako je ono 4 novembra prvi put stupio na riječko tlo i isprsivši se nekako komične izrekao: — Voglio il Sindaco di Fiume! — ne mogu ni danas poslije toliko godina, da ne nakrive svoje usne na smijeh.

Ali najsmješnije bilo je to, da od svih onih ljudi okupljenih onog dana na Rivi nije bilo gotovo ni jednoga, koji bi znao da Sindaco znači — podesta.

Italijanita di Fiume!

ROKAC.

»Istra« izlazi svakog tjedna u petak. — Uredništvo i uprava nalaze se u Zagrebu, Masarykova ulica 28 II. — Broj čekovnog računa 36.789. — Pretplata: Za cijelu godinu 50 dinara: za po godine 25 dinara: za inozemstvo dvostruko: za Ameriku 2 dolara na godinu. — Oglasi se računaju po cjeniku. — Vlasnik i izdavač: KONZORCIJ »ISTRA«, Masarykova ul. 28 II. Telef. br. 67-80. — Urednik: Ivo Mihovilović, Jukićeva ul. 30. — Za uredništvo odgovara: Dr. Fran Brnčić, advokat, Samostanska 6. — Tisak: Stečajnina Jugoslovenske štampe d. d., Zagreb, Masarykova 28a. — Za tiskaru odgovara Rudolf Polanović, Zagreb, Ilica broj 131.